Міністерство освіти і науки України
Державний торговельно-економічний університет
Вінницький торговельно-економічний інститут

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ТРАНСЛЯТОЛОГІЇ, ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВСТВА ТА ТЕОРІЇ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

XI Всеукраїнської науково-практичної Інтернет–конференції з міжнародною участю

6 жовтня 2026 р.

Частина І

Вінниця 2026

УДК 81’1

Актуальні проблеми сучасної транслятології, лінгвокраїнознавства та теорії міжкультурної комунікації : зб. матеріалів XI Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції з міжнародною участю, м. Вінниця, 06 жовтня 2026 р. Вінниця, 2026. Ч. І. 83 с.

У збірнику матеріалів XI Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції з міжнародною участю «Актуальні проблеми сучасної транслятології, лінгвокраїнознавства та теорії міжкультурної комунікації» розглянуто низку питань, що стосуються загальної теорії перекладознавства, практики технічного та художнього перекладу, складників перекладацької компетентності, інновацій в підготовці перекладачів, а також перспектив розвитку дискурсознавства, комунікативної лінгвістики та міжкультурної комунікації на теренах лінгвогерманістики та лінгвослявістики.

Редакційна колегія:
Голова редакційної колегії – **Мартинова Лілія,** д-р екон. наук, професор
Відповідальний секретар – **Іваницька Наталя**, д-р філол. наук, професор

Члени редакційної колегії:
Самохвал Олеся, д-р пед. наук, доцент, **Довгань Лариса,** канд. пед. наук, доцент, **Тимощук Наталія,** канд. філол. наук, доцент**, Терещенко Лілія,** канд. філол. наук, доцент.

Наукові роботи друкуються в авторській редакції.

ЗМІСТ

Марія Антонова
КУЛЬТУРНО МАРКОВАНА ЛЕКСИКА В ХУДОЖНЬОМУ ПЕРЕКЛАДІ: ПРОБЛЕМИ ТА СТРАТЕГІЇ ВІДТВОРЕННЯ…… 6

Марія Баюрко
КОНЦЕПТ «ГРОШІ» В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА НІМЕЦЬКІЙ МОВАХ: ЕТИМОЛОГІЯ, МЕТАФОРА, ФРАЗЕОЛОГІЯ…….. 9

Лариса Довгань
ПОСТРЕДАГУВАННЯ МАШИННО-ГЕНЕРОВАНОГО ПЕРЕКЛАДУ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕРЕКЛАДАЧІВ…… 13

Ірина Западинська
ЕКОНОМІЧНИЙ ДИСКУРС У ФОРМУВАННІ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ СТРАТЕГІЇ…… 16

Наталя Іваницька
ПОСТРЕДАГУВАННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ МАШИННОГО ПЕРЕКЛАДУ В ДОБУ ШІ…….. 21

Ніна Іваницька
СИНТАКСИЧНА КВАЛІФІКАЦІЯ СЛОВА ТА ЧЛЕНІВ РЕЧЕННЯ В СИСТЕМІ СИНКРЕТИЧНИХ ЯВИЩ…… 24

Марина Камінська, Ірина Міщенко
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПОСТРЕДАГУВАННЯ ПЕРЕКЛАДІВ ГЕНЕРАТИВНОГО ШІ У ФОРМУВАННІ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ…… 27

Kiriienko Myroslava
EUPHEMISMS AND DYSPHEMISMS AS MANIPULATIVE DEVICES IN WAR REPORTING……. 30

Ярина Костко
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВСТВА ТА МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ……..…….. 32

Dmytro Matiiuk
THE APPLICATION OF "PROJECT-BASED LEARNING" METHOD IN THE DEVELOPMENT OF INTERCULTURAL COMMUNICATION SKILLS OF THE PROSPECTIVE PHILOLOGISTS……... 35

Ольга Мацера
СТРАТЕГІЇ ВІДТВОРЕННЯ КУЛЬТУРНО МАРКОВАНИХ НОМІНАЦІЙ В АНГЛО-УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ……. 38

Violeta Nechyporenko
THE HISTORICAL AND AESTHETIC FOUNDATIONS OF GOTHIC LITERATURE…… 42

Olha Osaulchyk
THE ROLE OF PROFESSIONALLY RELEVANT TASKS IN THE TRAINING OF LAW STUDENTS……... 45

Олеся Самохвал
ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ОСВІТИ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ, МІЖНАРОДНІ ПРАКТИКИ ТА ОРІЄНТИРИ ДЛЯ УКРАЇНИ……. 49

Liliia Tereshchenko
REPRESENTING MENTAL HEALTH ON YOUTUBE: A CORPUS BASED ANALYSIS OF VIDEO DESCRIPTIONS AND TRANSCRIPTS…….. 53

Валентина Тимкова
СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ПРОФЕСІЙНОГО МОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ПРАВНИКІВ……. 57

Наталія Тимощук
СУЧАСНИЙ АНГЛОМОВНИЙ НАУКОВИЙ ДИСКУРС: ЛЕКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ…….. 62

Тетяна Ткачук
СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ В АНГЛО-УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ МЕДІЙНИХ ТЕКСТІВ…….. 65

Уляна Шостак, Ірина Гамерська
МОВНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ КУЛЬТУРНИХ ЗНАЧЕНЬ У МІЖКУЛЬТУРНІЙ КОМУНІКАЦІЇ……. 69

Вероніка Яблочнікова
СИМУЛЯЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕРЕКЛАДАЧА-СИНХРОНІСТА……. 75

Юлія Ясенчук
ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ…… 79

Марія Антонова
кандидат філологічних наук, доцент
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

КУЛЬТУРНО МАРКОВАНА ЛЕКСИКА В ХУДОЖНЬОМУ ПЕРЕКЛАДІ: ПРОБЛЕМИ ТА СТРАТЕГІЇ ВІДТВОРЕННЯ

Художній переклад є складним процесом міжмовної та міжкультурної комунікації, у якому перекладачеві необхідно відтворити не лише предметно-логічний зміст оригіналу, а й його національно-культурну специфіку. Особливу складність у цьому аспекті становить культурно маркована лексика, семантика та функціонування якої безпосередньо пов'язані з історією, традиціями, побутом, соціальними нормами й культурним досвідом певної мовної спільноти. Культурно специфічні одиниці традиційно вважаються одним із найбільш проблемних компонентів перекладу, оскільки їхнє відтворення потребує не лише мовної, а й культурної компетентності перекладача [1; 2].

Метою дослідження є визначення основних проблем відтворення культурно маркованої лексики в художньому перекладі та характеристика основних перекладацьких стратегій і прийомів її відтворення. Для досягнення поставленої мети застосовано описовий, зіставний та контекстуальний методи аналізу.

У сучасному перекладознавстві для позначення культурно зумовлених одиниць використовуються терміни culture-specific items, culture-specific references, realia та ін. Попри відсутність єдності щодо термінології й класифікації таких одиниць, дослідники погоджуються, що їхня специфіка зумовлена тісним зв'язком із культурою вихідної мови та можливими труднощами сприйняття представниками іншої культури [1; 2]. Культурно маркована лексика може охоплювати назви предметів побуту, традиційних страв, одягу, свят, суспільних інституцій, історичних явищ, соціальних реалій, а також окремі власні назви, звертання та фразеологічні одиниці.

Однією з основних проблем перекладу таких одиниць є відсутність повного відповідника в мові перекладу. Наприклад, англійська лексема pub має формальний український відповідник «бар», однак останній не передає повною мірою культурну специфіку британського pub як традиційного соціального простору. У художньому перекладі можливим рішенням є використання транскрибованої форми «паб», що дозволяє зберегти іншомовну реалію та національний колорит. Таким чином, у цьому випадку перевага надається стратегії збереження культурної специфіки оригіналу.

Подібна проблема виникає під час перекладу назв традиційних страв. Наприклад, Christmas pudding може бути відтворено як «різдвяний пудинг». Такий варіант зберігає назву британської традиційної страви та її культурну маркованість. Натомість переклад «різдвяний пиріг» був би зрозумілішим українському читачеві, проте призвів би до часткової втрати культурної специфіки оригіналу. Дослідження перекладу культурно специфічних назв їжі також засвідчують, що вибір конкретної перекладацької техніки залежить від типу одиниці, її контекстуального функціонування та необхідності збереження культурної інформації [6].

Культурно маркованими можуть бути й назви суспільно-політичних інституцій. Наприклад, the House of Commons доцільно передавати як «Палата громад», а не узагальненим словом «парламент». Використання усталеного відповідника дає змогу зберегти специфіку британської політичної системи та водночас забезпечити зрозумілість тексту для українського читача. Такий приклад демонструє важливість пошуку функціонально адекватного відповідника замість механічного буквального перекладу.

Окрему групу становить розмовна культурно маркована лексика. Так, англійське a tenner залежно від контексту може бути передано як «десятка» або «десять фунтів». Перший варіант дозволяє зберегти розмовний характер оригіналу, тоді як другий забезпечує більшу предметну конкретність. Вибір між цими варіантами має визначатися функцією одиниці в художньому тексті. Аналіз перекладацьких стратегій культурно специфічних одиниць засвідчує, що функціональний відповідник, локалізація, збереження та додавання належать до продуктивних способів їх відтворення [2].

Складності виникають і під час перекладу культурно зумовлених форм звертання. Англійські Sir, Your Grace, Your Lordship можуть вимагати різних перекладацьких рішень залежно від історичної епохи, соціального статусу персонажа та жанрової специфіки твору. Механічне використання словникового відповідника не завжди забезпечує прагматичну еквівалентність, оскільки системи соціальної номінації англійської та української мов мають власні культурні особливості.

Серед основних способів відтворення культурно маркованої лексики сучасні дослідження виокремлюють збереження оригінальної форми, транскодування, калькування, використання функціонального відповідника, локалізацію, генералізацію, конкретизацію, додавання, описовий переклад та опущення [1; 2; 3]. Водночас результати зіставних досліджень свідчать, що перекладацькі стратегії не завжди використовуються послідовно навіть для семантично близьких одиниць, що зумовлює необхідність урахування контексту та комунікативної функції кожної реалії [2].

Особливо показовими є сучасні дослідження українських перекладів англомовної художньої літератури. Зокрема, Н. Борисенко, Л. Славова, О. Кодубовська та Н. Матушевська аналізують культурно специфічні одиниці в романах Джоджо Мойєс Me Before You та After You і їхніх українських перекладах. Дослідниці наголошують на ролі культурно маркованої лексики у створенні соціокультурного тла та на необхідності добору відповідних стратегій її відтворення [3].

Вибір перекладацької стратегії залежить від низки чинників: семантики культурно маркованої одиниці, її стилістичної та прагматичної функції, контексту, жанру твору, авторського задуму та передбачуваного рівня культурних знань цільового читача. У зв’язку з цим не можна визначити універсальний спосіб перекладу всіх культурно специфічних одиниць. Одна й та сама лексема в різних контекстах може потребувати збереження, адаптації або пояснення.

Отже, культурно маркована лексика є одним із найбільш складних об’єктів художнього перекладу, оскільки поєднує мовну, культурну, стилістичну та прагматичну інформацію. Адекватне її відтворення передбачає не механічний

пошук словникового відповідника, а комплексний аналіз функції одиниці в оригінальному тексті та її потенційного сприйняття цільовою аудиторією. Оптимальна перекладацька стратегія має забезпечувати баланс між збереженням національно-культурної специфіки та доступністю тексту для читача. Саме гнучке поєднання різних перекладацьких прийомів дає змогу максимально повно відтворити культурний компонент художнього твору в іншомовному середовищі.

Список використаних джерел:

1. Ajtony Z. Cultural Interchangeability? Culture-Specific Items in Translation. *Acta Universitatis Sapientiae, Philologica*. 2016. Vol. 8, No. 2. P.79–92. URL: https://doi.org/10.1515/ausp-2016-0019.

2. Blažytė D., Liubinienė V. Culture-Specific Items (CSI) and their Translation Strategies in Martin Lindstrom's *Brand Sense*. *Studies about Languages*. 2016. No. 29.P.42–57. URL: https://doi.org/10.5755/j01.sal.0.29.16661.

3. Borysenko N., Slavova L., Kodubovska O., Matushevska N. Culture-Specific Items in the Source and Target Literary Texts: Classification of Translation Strategies. *Forum for Linguistic Studies*. 2024. Vol. 6, No. 1. URL: https://doi.org/10.59400/fls.v6i1.1988.

Марія Баюрко

асистент

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

КОНЦЕПТ «ГРОШІ» В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА НІМЕЦЬКІЙ МОВАХ: ЕТИМОЛОГІЯ, МЕТАФОРА, ФРАЗЕОЛОГІЯ

Гроші пронизують економічне, побутове й моральне життя кожної спільноти, тому закономірно посідають центральне місце в мовній картині світу. Мова не лише називає це явище, а й закріплює в лексичній семантиці, стійких виразах і прислів'ях спосіб його осмислення. Мета тез – зіставити концепт ГРОШІ в англійській та німецькій мовах за етимологічною мотивацією,

метафоричним моделюванням і фразеологічною репрезентацією. Матеріалом слугували словникові статті та фразеологічні одиниці й метафоричні моделі, описані в сучасних лінгвістичних студіях.

Концепт ГРОШІ вже ставав об'єктом студій різного спрямування. Англомовні грошові метафори вивчали на матеріалі корпусів ділової преси та економічної термінології, зіставляючи англійську з румунською, сербською та китайською мовами [4; 5; 6]. Німецькі фразеологізми й прислів'я з компонентом *Geld* описано в зіставленні з польськими [7], українські нумізматичні фразеологізми систематизовано окремо [8]. Водночас безпосереднє англо-німецьке зіставлення цього концепту одночасно в етимологічному, метафоричному та фразеологічному вимірах у доступних нам працях висвітлено недостатньо, що й зумовлює новизну тез.

Англійське *money*, за даними Online Etymology Dictionary, засвідчене від середини XIII ст. і сходить через старофранцузьке *monoie* до лат. *moneta* «монетний двір; карбована монета»; Moneta – прізвисько римської богині Юнони, поблизу храму якої карбували монети [1]. З того самого джерела постали давньоанглійське *mynet* (звідси *mint*) і нім. *Münze* [1]. Німецьке *Geld*, за DWDS, має власне германську основу: це віддієслівний іменник до *gelten* «мати вартість, бути чинним», що в давньоверхньонімецькій (близько 800 р.) означав «оплату, відплату, винагороду, жертву» [2]; Duden подає значення «платіж, винагорода, дохід, вартість» із подальшим розвитком до «карбований платіжний засіб» [3]. На нашу думку, англійська лексема мотивована предметом (монетою), а німецька – ідеями відшкодування та чинності.

Етимологічні відмінності не заважають обом лексемам посідати ядерну позицію в концептосфері. За DWDS, центральне місце грошей у суспільному й особистому житті мовно відбилося в численних зворотах і прислів'ях, серед яких *das liebe Geld*, *nicht für Geld und gute Worte*, *Geld haben wie Heu*, *Geld regiert die Welt*, *Zeit ist Geld* [2]. Отже, німецький концепт має розгалужену фразеологічну периферію, тоді як в англійській мові образність грошей виразно проявляється в метафоричних моделях, до розгляду яких ми переходимо.

Метафоричне моделювання в англійській мові досліджено детально. У корпусі ділової преси М.-К. Хертег (Herteg) виявила моделі «банки – контейнери для грошей», «гроші – рідина» (*pour*, *flood*, *flow*, *pump*), «економіка – двигун», «час – гроші» та персоніфікацію [4, с. 115–125]. Н. Силашкі й А. Кільєні (Silaški, Kilyeni) зазначають, що метафори РІДИНИ в економічній термінології переважно конвенційні [5, с. 63–72]. Ч. Чень і С. Вень (Chen, Wen) показали, що англійські гроші осмислюються як божество, людина, їжа, рослина, тварина, будівля, контейнер, предмет, а більшість моделей універсальні, бо ґрунтуються на тілесному досвіді [6, с. 334–369]. Це відображено, зокрема, у висловах *money talks*, *money doesn't grow on trees*, *cash cow*, *money burns a hole in one's pocket* (приклади наші).

Німецькі грошові звороти, систематизовані М. Фронцковяком (Frąckowiak), охоплюють риси характеру (*auf seinem Geld sitzen*, *das Geld zum Fenster hinauswerfen*, *jemandem rinnt das Geld durch die Finger*), статус (*im Geld schwimmen*, *Geld wie Heu haben*), способи здобуття (*das Geld liegt auf der Straße*, *heißes Geld*, *die Jagd nach Geld*), кількість (*Geld scheffeln*) і персоніфікацію в прислів'ях (*Geld regiert die Welt*, *Geld stinkt nicht*) [7, с. 3–17]. На цьому матеріалі можна простежити ті самі вихідні домени, що й в англійській мові: РІДИНА, ПРЕДМЕТ, ІСТОТА, а також полювання й температуру (інтерпретація наша). Спільним є й зв'язок ЧАС – ГРОШІ: *time is money* засвідчено в англійському корпусі [4, с. 115–125] і в німецькій паремії *Zeit ist Geld* [7, с. 3–17].

Важливо розрізняти концептуальну метафору як когнітивну модель і метафоричний вислів як її мовну реалізацію [4, с. 115–125]. Так, вислови *pour money into* і *jemandem rinnt das Geld durch die Finger* різняться лексично, але спираються на одну й ту саму модель РУХ ГРОШЕЙ – ЦЕ ТЕЧІЯ РІДИНИ, сформульовану для англійської мови в [5, с. 63–72]. Схожість образів, зафіксована у двох германських мовах, узгоджується з висновком про вирішальну роль спільного тілесного досвіду [6, с. 334–369], а відмінності виявляються насамперед у наборі конкретних образів і в їх частотності. Для перекладача це означає, що в багатьох випадках можливий образний еквівалент,

проте частину одиниць (наприклад, *Geld scheffeln*, що не має прямого відповідника в англійській мові) доводиться передавати описово чи через інший образ [7, с. 3–17].

Оцінний компонент в обох мовах неоднорідний. Німецька пареміологія фіксує владу грошей, їхню моральну байдужість і обмеженість (*Geld allein macht nicht glücklich*) [7, с. 3–17], подібно до амбівалентності, описаної Л. Корнєвою для українських паремій [8, с. 89–90]. В англомовній діловій пресі Хертег відзначає переважно позитивний відтінок *money* [4, с. 115–125], проте жанрова різнорідність даних вимагає корпусної перевірки. Мовну взаємодію ілюструє *heißes Geld*: Duden кваліфікує його фінансове значення як кальку з англ. *hot money* [3], тоді як у фразеологічному матеріалі воно позначає й нечесно здобуті гроші [7, с. 3–17].

Отже, зіставлення дозволяє сформулювати кілька висновків. По-перше, лексеми *money* і *Geld* мають різну етимологічну мотивацію: перша пов'язана з монетою та місцем її карбування, друга – з ідеями відшкодування й чинності. По-друге, в обох мовах концепт ГРОШІ структурується спільними метафоричними моделями (РІДИНА, ПРЕДМЕТ, ІСТОТА, ЧАС – ЦЕ ГРОШІ), що підтверджує тезу про їх універсальність. По-третє, оцінний аспект має полярну структуру, а англо-німецькі контакти виявляються в калькуванні економічних метафор (*hot money – heißes Geld*). Перспективою вбачаємо зіставний корпусний аналіз частотності та колокацій лексем *money* і *Geld* з урахуванням українських еквівалентів.

Список використаних джерел:

1. Money. *Online Etymology Dictionary.* URL: https://www.etymonline.com/word/money

2. Geld. *DWDS – Digitales Wörterbuch der deutschen Sprache.* URL: https://www.dwds.de/wb/Geld

3. Geld. *Duden online.* URL: https://www.duden.de/rechtschreibung/Geld

4. Herteg M.-C. Money metaphors in English and Romanian. A comparative approach. *European Proceedings of Social and Behavioural Sciences.* 2017. Vol. 23. P. 115–125. DOI: https://doi.org/10.15405/epsbs.2017.05.02.16

5. Silaški N., Kilyeni A. The MONEY IS A LIQUID metaphor in economic terminology – a contrastive analysis of English, Serbian and Romanian. *Professional Communication and Translation Studies.* 2011. Vol. 4, № 1–2. P. 63–72. DOI: https://doi.org/10.59168/DWYH9440

6. Chen C., Wen X. Metaphorical richness: a corpus study of money metaphors in English and Chinese language. *Cognitive Linguistic Studies.* 2024. Vol. 11, № 2. P. 334–369. DOI: https://doi.org/10.1075/cogls.00123.wen

7. Frąckowiak M. Zeit ist Geld – sprachliche Universalien in der deutschen und polnischen Phraseologie und Parömiologie am lexikographischen Material. *Linguistik online.* 2015. Bd. 74, Nr. 5. S. 3–17. DOI: https://doi.org/10.13092/lo.74.2222

8. Корнєва Л. Гроші у фразеологізмах: номінації та репрезентовані цінності. *Філологічні науки.* 2015. № 20. С. 86–92. URL: http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/5070/1/Korneva.pdf

Лариса Довгань

кандидат педагогічних наук, доцент

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

ПОСТРЕДАГУВАННЯ МАШИННО-ГЕНЕРОВАНОГО ПЕРЕКЛАДУ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕРЕКЛАДАЧІВ

Стрімкий розвиток нейронного машинного перекладу та великих мовних моделей докорінно змінив професійну діяльність перекладача. Замовники дедалі частіше очікують не перекладу «з нуля», а постредагування машинного тексту, вимоги до якого та до компетентностей постредактора визначає міжнародний стандарт ISO 18587:2017 [5]. Відповідно, сучасна система підготовки перекладачів має враховувати ці зміни ринку праці.

Дослідники вказують на недостатню підготовку студентів до постредагування перекладів, створених штучним інтелектом. Подолання цих прогалин потребує оновлення освітніх програм відповідно до європейських стандартів European Master's in Translation та посилення мовної підготовки, без якої неможливе якісне постредагування [6].

Постредагування суттєво відрізняється від традиційного перекладу. На його результат впливають як об'єктивні чинники (вихідний текст, мовна пара, якість системи машинного перекладу, тематика), так і суб'єктивні (досвід перекладача, часові обмеження, фонові знання) [3]. Тексти, створені генеративним ШІ, зазвичай граматично правильні та плавні, тому їхні хиби помітити складніше, ніж у результатах систем попереднього покоління. Студент має навчитися виявляти типові помилки:

- термінологічну непослідовність у межах одного тексту;
- «галюцинації» – додавання або пропуск інформації, якої немає в оригіналі;
- буквалізми та кальки англійського синтаксису;
- порушення норм чинного Українського правопису;
- невідповідність жанрово-стилістичним конвенціям тексту.

Водночас інтеграція генеративного ШІ у викладання перекладу має й педагогічні ризики, насамперед зниження когнітивної активності студентів. Тому її варто будувати на принципах прозорості, поступовості, критичності та професійної спрямованості [4]. З огляду на це на практичних заняттях доцільно виконувати наступні вправи:

1. Порівняльний аналіз. Зіставлення перекладів одного тексту, виконаних різними системами (DeepL, Google Translate, великі мовні моделі).

2. Класифікація помилок. Аналіз хиб машинного перекладу за типологією MQM (Multidimensional Quality Metrics).

3. Стисле постредагування. Мінімальне виправлення тексту для внутрішнього використання (light post-editing).

4. Повне постредагування. Доведення тексту до якості, придатної для публікації (full post-editing).

5. Рефлексія. Порівняння витрат часу та якості постредагування і перекладу «з нуля».

Постредагування доцільно впроваджувати поетапно в межах дисциплін з перекладу, технічного письма та локалізації, поєднуючи технологічну, мовну, термінологічну та аналітичну підготовку [1]. Такий підхід формує цифрову, стратегічну та оцінно-редакторську компетентності, які є складниками моделі компетентностей сучасного філолога-випускника [2].

Таким чином, постредагування машинного перекладу, виконаного генеративним ШІ, слід розглядати як окремий вид перекладацької діяльності, що потребує цілеспрямованого навчання. Його включення до освітніх програм із чіткими критеріями оцінювання відповідно до ISO 18587 наближає підготовку перекладачів до вимог ринку праці та європейських стандартів. Поєднання критичного ставлення до машинного тексту з професійною відповідальністю перекладача забезпечить конкурентоспроможність випускників у цифровому середовищі.

Список використаних джерел:

1. Александрук І. В., Пальчевська О. С., Гречуха Л. О. Методологія імплементації постредагування машинного перекладу в університетські програми з технічної комунікації в ІТ. *Наукові записки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності. Педагогіка і психологія*. 2026. Т. 1, № 7. С. 134–139. DOI: https://doi.org/10.32782/3041-1297/2026-1-17

2. Довгань Л. І. Модель компетентностей сучасного філолога-випускника закладу вищої освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Вип. 52. Т. 1. С. 232–237. DOI: https://doi.org/10.24919/2308-4863/52-1-34

3. Ігнатенко В. Постредагування як важливий аспект навчання майбутніх перекладачів. *Studia Methodologica*. 2025. Вип. 59. С. 273–283. DOI: https://doi.org/10.32782/2307-1222.2025-59-23

4. Панченко Д. І., Ануфрієва І. Л. Етичні та педагогічні виклики інтеграції генеративного штучного інтелекту у викладання перекладу (французька мова). *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. 2025. Вип. 215. С. 257–262. DOI: https://doi.org/10.32782/2522-4077-2025-215-31

5. ISO 18587:2017. Translation services – Post-editing of machine translation output – Requirements. Geneva : ISO, 2017. URL: https://www.iso.org/standard/62970.html

6. Karaban V., Karaban A. (2025). Redefining Translator Training Paradigm in Ukraine: AI Integration and Compliance with European Standards. *The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series: Foreign Philology. Methods of Foreign Language Teaching.* 2025 № 101. С. 125–132. DOI: https://doi.org/10.26565/2786-5312-2025-101-13

Ірина Западинська

кандидат педагогічних наук, доцент

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

ЕКОНОМІЧНИЙ ДИСКУРС У ФОРМУВАННІ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ СТРАТЕГІЇ

Запропоновані тези присвячені виявленню мовних особливостей перекладу текстів англійської економічної літератури українською мовою, обґрунтуванню вибору перекладацької стратегії особливостями цього типу дискурсу. Запропонована авторська дефініція поняття “економічного дискурсу”, якою визначається такий тип дискурсу, під час розгортання якого здійснюється процес мовлення на основі певних економічних ідей.

В результаті розвитку міжнародних контактів на всіх рівнях та завдяки їхній зростаючій інтенсивності, перекладацька діяльність у всіх своїх різновидах набула небаченого раніше розмаху. Науково-технічний прогрес, що охоплює нові галузі життя, міжнародне співробітництво у різних сферах, очікуваний демографічний вибух та інші най-важливіші явища цивілізації призводять до

небаченого раніше розвитку різноманітних контактів, як між державами, так і між іншомовними спільнотами людей. За таких умов надзвичайно зростає роль перекладу як, обслуговуючого чинника економічних, суспільно-політичних, наукових, культурно-естетичних та інших відносин народів.

Спеціальна теорія пере-кладу поділяється на окремі підвиди перекладу за ознакою приналежності до певного дискурсу. Економічний переклад варто віднести до самостійного виду спеціального перекладу. Адже, незаперечність існування економічного дискурсу змушує замислитися про необхідність виділення особливої спеціальної теорії перекладу економічних текстів, оскільки такий переклад має свою виразну специфіку.

Під "дискурсом" у роботі розуміється сукупність двох компонентів значення: динамічний процес мовної діяльності, вписаної в її соціальний контекст, та її результат (тобто текст) [3]. Педагогічний, політичний, критичний, військовий, релігійний, науковий, навчальний, публіцистичний, рекламний та інші типи дискурсів найчастіше стають об'єктами лінгвістичних праць вітчизняних мовознавців [1]. Оскільки об'єктом та темою дискурсу може бути будь-яка галузь людської діяльності, класифікаційний список має відкритий характер. Чільне місце у ньому займає економічний дискурс, який стрімко розвивається за останні роки. Під поняттям "економічний дискурс" автори розуміють такий тип дискурсу, під час розгортання якого здійснюється процес мовлення на основі певних економічних ідей (наприклад, Bankruptcy, Fraud, Taxes). Змістовні аспекти економічного дискурсу актуалізуються такими базовими поняттями, як "товар", "гроші", "прибуток", "ринок", "інвестування", "економіка", "економічна діяльність" тощо. Як явище комплексне і як родове поняття, економічний дискурс може бути поділений на види за певною ознакою:

•дискурс у сфері страхування, податків, банківська сфера (за інституційною ознакою);

•дискурс пересічного громадянина у розмові на економічну тему та керівника фірми (за ознакою протиставлення персональний-інституціональний дискурс);

•дискурс газетної статті на економічну тему, дисертації з економіки, наукової економічної аналітики (за жанровою ознакою).

У роботі економічний дискурс представлений насамперед текстами масової комунікації. Цей тип текстів належить до газетно-публіцистичного стилю і є пластом економічного дискурсу, що тяжіє до його ядра. Економіка пронизує всі сто-рони життя сучасної людини, і тому економічний дискурс охоплює тексти ділового листування, документи, презентації, газетно-журнальні статті на економічні теми, науково-популярну економічну аналітику. На підставі існування економічного дискурсу ми наголошуємо на необхідності виділення спеціальної теорії перекладу текстів економічного дискурсу, акцентуючи на тому, що переклад текстів даного типу має свою специфіку та свої особливості перекладу.

Аналіз сучасного розуміння економічного дискурсу доз-волив виділити такі його особливості: складність та неоднорідність його структури (основні комунікативно-мовленнєві сфери представлені професійною економічною діяльністю, на периферії знаходиться непрофесійна економічна діяльність), різноманітність учасників комунікації (вчені, спеціалісти, фінансисти, банківські працівники, біржові маклери, нефахівці тощо), різноманітність ситуацій спілкування. Наукова та професійна економічна діяльність розрізняються цілями, предметом та умовами здійснення, які позначаються на текстотворенні у даних сферах.

Інтегральними типологічними ознаками економічного дискурсу є:

•інформативність тексту та значна насиченість його галузевою лексикою, основну частину якої становлять економічні терміни;

•не завжди стандартна та послідовна манера викладу;

•домінування поєднань, ядром яких є іменник, особливо різних видів атрибутивних груп;

•широке використання метафор;

•розповсюдження фразеологічних еквівалентів загально-наукових слів;

•наявність у текстах економічного дискурсу особливих ідіоматичних виразів та фразеологічних поєднань, які не вживаються або рідко вживаються у загальнолітературній мові;

•наявність деяких стилістичних відхилень від загальнолітературних норм, що подекуди є досить значними, а саме:

а) широке використання еліптичних конструкцій (скорочених, без артиклів), особливо в економічних документах, форма та зміст яких змінюються у незначній мірі (чеки, векселі, повідомлення, рішення, звіти);

б) наявність зворотів офіційного стилю у документах, що охоплюють загальні чи фінансові питання;

в) наявність скорочень, більшість із яких використовуються лише в економічних текстах та документах.

Тексти економічного дискурсу мають свої мовні особливості, вплив яких на результат і процес перекладу є значним. У першу чергу це лексико-граматичні особливості економічних матеріалів, де чільне місце займають термінологія і спеціальна лексика [2]. Для успішного здійснення перекладу у розпорядженні перекладача є низка лексичних та лексико-семантичних трансформацій. На основі проведених досліджень можна дійти висновку, що домінуючим прийомом перекладу є калькування, тобто відтворення не звукового, а комбінаторного складу слова чи словосполучення, коли складові слова (морфеми) чи фрази (лексеми) перекладаються відповідними елементами мови пере-кладу. Наприклад: *economic growth* − економічне зростання, *global downturn* − глобальний економічний спад, *industrial production* − промислове виробництво, *gross domestic product* − внутрішній валовий продукт тощо. Часто зустрічається транслітерація: *export* − експорт. Транскрипція використовується у перекладі власних та інших назв: Kaoru Yosano − Каору Йосано, Wall Street Journal − Уолл-стріт джорнал. Під поняттям "економічний дискурс" автори розуміють такий тип дискурсу, під час розгортання якого здійснюється процес мовлення на основі певних економічних ідей. Як явище комплексне і як родове поняття,

економічний дискурс може бути поділений на види за певною ознакою: дискурс у сфері страхування, податків, банківська сфера (за інституційною ознакою); дискурс пересічного громадянина у розмові на економічну тему та керівника фірми (за ознакою проти-ставлення персональний-інституціональний дискурс); дискурс газетної статті на економічну тему, дисертації з економіки, наукової економічної аналітики (за жанровою ознакою).

Аналіз сучасного розуміння економічного дискурсу дозволив виділити такі особливості: складність та неоднорідність його структури (основні комунікативно-мовленнєві сфери представлені професійною економічною діяльністю, на периферії знаходиться непрофесійна економічна діяльність); різноманітність учасників комунікації (вчені, спеціалісти, фінансисти, банківські працівники, біржові маклери, нефахівці тощо); різноманітність ситуацій професійного спілкування.

Основне завдання перекладача у виборі перекладацької стратегії під час перекладу тексту економічного дискурсу – найбільш повна передача інформації, що міститься в ньому, та досягнення максимально можливої еквівалентності.

Список використаних джерел:

1. Западинська І.Г., Довгань Л.І., Камінська М.О. Теоретико-методологічні засади та термінологічна система галузевого перекладу. *Вісник науки та освіти*. 2026. № 3(45). С. 750-760.

2. Западинська І.Г Ключові методи формування науково-дослідницької компетенції майбутніх магістрів філології. *Актуальні проблеми сучасної транслятології, лінгвокраїнознавства та теорії міжкультурної комунікації : зб. матеріалів X Всеукр. наук.-практ. інтерн.-конф. з міжнар. участю*. м. Вінниця, 06 жовт. 2025 р. Вінниця : ВТЕІ ДТЕУ, 2025. Ч. І. С. 9–13.

3. Нікітіна А. Формування дослідницької компетентності магістрантів-філологів засобами дискурсу. *Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. праць*. 2025. Вип. 46. С. 196–201.

Наталя Іваницька
доктор філологічних наук, професор
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

ПОСТРЕДАГУВАННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ МАШИННОГО ПЕРЕКЛАДУ В ДОБУ ШІ

Упродовж останнього десятиліття технології машинного перекладу (МП) перетворилися із допоміжного інструмента автоматизованої обробки текстів на невід'ємний компонент сучасної індустрії лінгвістичних послуг. Стрімка трансформація галузі зумовлена переходом від систем на основі лінгвістичних правил (RBMT) та статистичних алгоритмів (SMT) до нейронного машинного перекладу (NMT) і великих мовних моделей (LLM), таких як ChatGPT, Gemini та Claude [5, с. 334]. Сучасні нейромережеві та генеративні системи забезпечують високий рівень цілісності текстів і врахування контексту, проте вони не усувають проблеми прихованих фактологічних, стилістичних та прагматичних неточностей [2, с. 48]. За цих умов особливої актуальності набуває постредагування як окремий вид професійної перекладацької діяльності, що реалізує концепцію «Human-in-the-Loop» та поєднує обчислювальні потужності штучного інтелекту з експертною компетентністю людини [1, с. 216; 3].

У сучасному міжнародному стандарті ISO 18587:2017 машинний переклад трактується як автоматичне перетворення тексту з однієї природної мови іншою за допомогою комп'ютерної програми, що розглядає згенерований результат не як фінальний продукт, а як якісну сировину для подальшого опрацювання фахівцем [6]. Розвиток цифрових платформ суттєво пришвидшив перекладацький процес, однак сформував гостру асиметрію між швидкістю генерації тексту та його підсумковою функціонально-прагматичною адекватністю [2, с. 48]. Для подолання цього розриву сучасні системи спираються на використання багатомовних паралельних корпусів, які виступають основою для мінімізації помилок декодування та забезпечення термінологічної узгодженості.

Центральною проблемою сучасної транслятології залишається вибір надійних методологій оцінювання якості машинного перекладу. Традиційні автоматичні текстоцентричні метрики, такі як BLEU, METEOR та TER, базуються на формальному зіставленні згенерованого тексту з еталонним зразком на рівні окремих лексичних одиниць. Сучасніші семантичні метрики, зокрема COMET, орієнтуються на векторні виміри смислової близькості, однак жоден алгоритм наразі не спроможний системно оцінити прагматичний потенціал, комунікативну інтенцію автора та дискурсивну специфіку цільового тексту. Це спричиняє виникнення так званої «ілюзії якості», коли згенерований нейромережею текст є формально граматично бездоганним, але містить приховані викривлення змісту або спотворену номенклатурну термінологію [3, с. 41]. Ефективним розв'язанням цієї проблеми є застосування аналітичної оціночної моделі MQM (Multidimensional Quality Metrics), яка забезпечує диференційований людський аналіз помилок за категоріями точності, мовної правильності, термінології та стилю [7, с. 351].

Відповідно до нормативних вимог, постредагування поділяють на два основні види: спрощене (Light Post-editing), яке передбачає мінімальне редагування для досягнення загального розуміння змісту, та повне (Full Post-editing), спрямоване на створення тексту, тотожного за якістю професійному людському перекладу [6]. Здійснення якісного постредагування, особливо в галузі спеціалізованого та наукового дискурсу, вимагає від фахівця спеціалізованого комплексу компетентностей [3; 4, с. 268]. Лінгвістична та термінологічна компетентності дозволяють усувати міжмовну інтерференцію та забезпечувати чіткість понятійного апарату. Інформаційна та технологічна компетентності є критично важливими для верифікації фактів, виявлення нейромережевих «галюцинацій», роботи з CAT-системами та ефективного застосування інженерії промптів. Аналітична компетентність забезпечує адаптацію тексту до комунікативних потреб цільової аудиторії та дотримання прагматичної функції спеціалізованих матеріалів.

Отже, інтеграція штучного інтелекту в перекладацьку галузь не замінює працю перекладача, а змінює характер його діяльності, посилюючи роль постредагування, аналітичної роботи та експертного контролю якості перекладу. Якість перекладу фахового чи спеціалізованого тексту залежить від того, наскільки ефективно поєднуються можливості систем машинного перекладу та професійна компетентність перекладача-постредактора.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко О., Бондаренко К. Постредагування машинного перекладу як складова послуги локалізації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія».* 2024. № 66. С. 216–219. DOI: https://doi.org/10.32782/2409-1154.2024.66.48

2. Гудманян А.Г., Сітко А.В., Струк І.В. Функціонально-прагматична адекватність машинного перекладу публіцистичних текстів. *Львівський філологічний часопис.* 2019. № 5. С. 48–54. DOI: https://doi.org/10.32447/2663-340X-2019-5-8

3. Іваницька Н., Нечипоренко В. Постредагування нейронного машинного перекладу як інструмент оцінки якості в сучасному перекладацькому процесі. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологія»*. 2026. №65. С. 39–47. doi: https://doi.org/10.24919/2522-4565.2026.65.5

4. Ольховська А. Машинний переклад та постредагування у фаховій підготовці майбутніх перекладачів. *Фаховий та художній переклад: теорія, методологія, практика :* збірник наукових праць / за заг. ред. А. Гудманяна, С. Сидоренка. Київ : Аграр Медіа Груп, 2020. С. 268–274.

5. Хорошун О.О. Машинний переклад: історичний огляд. *Нова філологія*. 2021. № (82). С. 333–337. DOI: https://doi.org/10.26661/2414-1135-2021-82-53

6. ISO 18587:2017. Translation services. Post-editing of machine translation output. Requirements. URL: https://www.iso.org/standard/62970.html

7. Melby A. K., Fields K. T., Housley R. et al. Multidimensional Quality Metrics (MQM): A Framework for Explaining Translation Quality. *Proceedings of the 9th International Conference on Language Resources and Evaluation* (LREC). 2014. P. 351–356.

Ніна Іваницька
доктор філологічних наук, професор
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

СИНТАКСИЧНА КВАЛІФІКАЦІЯ СЛОВА ТА ЧЛЕНІВ РЕЧЕННЯ В СИСТЕМІ СИНКРЕТИЧНИХ ЯВИЩ

Для сучасної української лінгвістичної парадигми характерним є виразне зміщенням фокусу від системно-структурного опису ізольованих мовних одиниць до поглибленого аналізу їхнього функціонально-семантичного потенціалу в дискурсі [1; 5]. У цьому контексті особливої актуальності набуває переосмислення традиційних підходів до синтаксичної кваліфікації слова та членів речення [2]. Накопичений у мовознавстві досвід засвідчує, що механічне накладання формальних синтаксичних питань нерідко призводить до спрощення або викривлення реальної семантико-синтаксичної природи мовних одиниць [4]. Визначення синтаксичної функції слова потребує врахування його лексичної семантики, особливо у простих двоскладних реченнях із дієслівним присудком як граматичним центром [3].

Важливою передумовою обґрунтованої синтаксичної кваліфікації є врахування лексико-семантичної природи слова як основної одиниці номінації [3, с. 8]. У синтаксичному контексті слова виявляють різний ступінь семантичної самостійності, що дає підстави розмежовувати автосемантичні та синсемантичні лексеми. Автосемантичні слова мають відносно самостійне значення і можуть виконувати функцію члена речення без обов’язкової підтримки з боку контексту чи залежних компонентів [3, с. 9]. До них належать, зокрема, іменники з предметним значенням, дієслова з виразним процесуальним значенням, якісні та відносні прикметники, а також якісні прислівники.

Синсемантичні слова, на відміну від автосемантичних, характеризуються семантичною неповнотою, яка виявляється в їхній потребі в залежних компонентах [2]. Їхні валентні властивості безпосередньо впливають на

формування синтаксичної структури речення. Залежно від семантики слова та його валентності можуть виникати обов'язкові об'єктні або обставинні поширювачі. Водночас зміна форми слова, зокрема його префіксація або зміна прийменниково-відмінкової конструкції, може впливати на характер синтаксичного зв'язку та змінювати модель керування [1; 3].

Предикативний центр двоскладного речення становлять підмет і присудок, між якими встановлюються предикативні відношення. Підмет переважно виражається іменником або займенником у називному відмінку та позначає носія предикативної ознаки. У типових конструкціях його синтаксична кваліфікація за допомогою питань хто? або що? є достатньо надійною, оскільки ці питання узгоджуються з основним значенням підмета як назви особи, предмета чи явища.

Дієслівний присудок у типовій конструкції легко встановити за значенням дії або стану. Проте в реальному мовленні дієслово може входити до метафоризованих чи фразеологізованих сполучень, у яких його первинне значення послаблюється або переосмислюється. У таких випадках для визначення синтаксичної функції недостатньо орієнтуватися лише на питання до дієслова. Необхідно враховувати значення всього сполучення та його синтаксичну організацію.

Кваліфікація другорядних членів речення також ґрунтується на врахуванні їхніх семантичних і синтаксичних властивостей, а також способу морфологічного вираження [1; 4]. Означення найчастіше виражаються узгодженими прикметниками, дієприкметниками та займенниками. Водночас у художньому й публіцистичному мовленні вони можуть виконувати не лише власне атрибутивну, а й оцінну, експресивну або термінологічну функцію [3].

Додатки виражають об'єкт, на який спрямована дія або з яким пов'язаний стан. Складність їхньої кваліфікації особливо помітна в конструкціях із непрямим додатком, зокрема тоді, коли залежний компонент при віддієслівному іменнику може набувати як об'єктного, так і іншого значення. У таких випадках формальна форма залежного слова сама по собі не завжди дає достатні підстави для визначення його синтаксичної функції.

Обставини характеризують дію або стан за місцем, часом, причиною, метою, способом та іншими обставинними значеннями. Типові обставини, виражені прислівниками, зазвичай не викликають значних труднощів під час кваліфікації. Натомість уживання прийменниково-відмінкових форм іменників може ускладнювати визначення їхньої функції, оскільки такі форми здатні поєднувати обставинне значення з іншими семантичними характеристиками.

Особливі труднощі виникають під час кваліфікації неморфологізованих членів речення та синкретичних конструкцій. У таких випадках традиційне синтаксичне питання не завжди є достатнім критерієм, оскільки та сама словоформа може бути пов'язана з різними типами значень і формально відповідати на кілька питань. Саме тут виявляється синкретизм синтаксичних функцій, за якого поєднуються, наприклад, об'єктне й обставинне або атрибутивне й об'єктне значення.

Синкретичні відношення формуються під впливом семантики як залежного, так і опорного слова. Тому визначення синтаксичної функції не варто зводити до механічного добору питання. Питання має бути лише одним із етапів аналізу, тоді як основними критеріями слід вважати характер синтаксичного зв'язку, валентні властивості опорного слова, формально-граматичне вираження залежного компонента та його значення в конкретному контексті.

Отже, синтаксичну кваліфікацію слова та членів речення не можна здійснювати лише за одним формальним показником. Для її обґрунтування важливо враховувати лексичну семантику слова, його валентні властивості, характер синтаксичного зв'язку та контекст уживання. Такий підхід особливо важливий під час аналізу синсемантичних, неморфологізованих і синкретичних конструкцій, у яких формальне питання не завжди дає змогу однозначно встановити синтаксичну функцію.

Список використаних джерел:

1. Вихованець І. Нариси з функціонального синтаксису української мови. Київ: Наукова думка, 1992. 224 с.

2. Загнітко А. Теоретична граматика української мови. Донецьк : ДонДУ, 2001. 435 с.

3. Іваницька Н. Л. Сучасне українське слово в проекції на денотат: теорія, проблеми. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство*). 2025. Вип. 40. С. 7–25.

4. Костусяк Н. Структура міжрівневих категорій сучасної української мови. Луцьк : Вид-во Волинського національного університету імені Лесі Українки, 2012. 452 с.

5. Мірченко М. Структура синтаксичних категорій. Луцьк: Вежа, 2024.393 с.

Марина Камінська
кандидат філологічних наук, доцент
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
Ірина Міщенко
старший викладач
Донецький національний університет імені Василя Стуса

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПОСТРЕДАГУВАННЯ ПЕРЕКЛАДІВ ГЕНЕРАТИВНОГО ШІ У ФОРМУВАННІ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Стрімке поширення генеративного штучного інтелекту докорінно змінило повсякденну практику підготовки студентів-перекладачів. Великі мовні моделі видають тексти плавні й граматично бездоганні, а отже, помилки в них помітити значно складніше, ніж у машинних перекладах попередніх поколінь, адже переконлива форма нерідко маскує спотворений зміст. Небезпека некритичного прийняття результату зростає там, де навчальні плани не передбачають систематичної роботи з постредагуванням, а університетська політика щодо використання ШІ лишається не до кінця сформульованою. Для української вищої освіти, що інтегрується в європейський простір, це питання не лише

технічне, а й концептуальне: сучасний перекладач має не просто користуватися інструментом, а вміти обґрунтовано оцінювати й виправляти його продукт. Мета тез є стисло оглянути сучасні тенденції дослідження постредагування перекладів, створених генеративним ШІ, та окреслити значення цих тенденцій для формування перекладацької компетентності.

Зарубіжні студії останніх років тяжіють до емпіричних методик. Я. Яо, Т. Хань і Д. Лі вивчали зусилля студентів-перекладачів (postgraduate) під час постредагування англо-китайських машинних перекладів за допомогою відстеження руху очей, кейлогінгу, самооцінювання та інтерв'ю: 26 учасників виконували повне й легке постредагування, почасти з опорою на GPT-4, а витрати оцінювали за часовим, технічним і когнітивним вимірами моделі Крінґса. Підтримка ШІ збільшила технічні зусилля, а щодо когнітивних виявилася непослідовною; повне постредагування вимагало більше зусиль, ніж легке [4]. Корпусне дослідження GPT-постредагованих навчальних перекладів зосереджується на змінах лексичної та синтаксичної складності текстів і співвідносить їх із феноменом спрощення перекладу [5]. У дослідженні з використанням DeepSeek-V3 запропоновано розмежовувати редагування, спрямоване на зв’язність і плавність викладу, та власне постредагування, що виправляє семантичні, термінологічні й прагматичні неточності, властиві машинному перекладу [3].

В українській філологічній науці останні роки також позначені помітним пожвавленням інтересу до цієї теми. Постредагування осмислюють у зв’язку з перекладацькою компетенцією [1; 2], компетентнісним і діяльнісним підходами та етичними викликами застосування ШІ [2], культурною адаптацією й прагматичною адекватністю [1;2], а також як складник підготовки майбутніх перекладачів [2]. Питання якості, культурної чутливості та захисту даних порушують і матеріали численних конференцій. Помилки машинного перекладу класифікують за міжнародно усталеними схемами [6; 7], українські ж дослідження застосовують їх переважно до систем попереднього покоління, зокрема Google Translate і DeepL.

Ці положення узгоджуються з висновками І. Головаша й Т. Щербини: постредагування є важливим складником формування перекладацької компетентності, оскільки вимагає виявляти граматичні, лексичні та культурно зумовлені похибки машинного перекладу й перевіряти його відповідність цільовій аудиторії [1]. Показовою є позиція Л. Черноватого, доктора педагогічних наук, професора й видатного дослідника перекладацької освіти. Автор наголошує, що машинний переклад стає невід'ємною частиною професійної практики, тому його варто інтегрувати в навчання майбутніх фахівців. Водночас науковець обстоює модель співпраці людини й технології: перекладач зберігає провідну роль, критично оцінює машинний результат і використовує його для підвищення швидкості та якості роботи. [2].

Аналіз та порівняння закордонних досліджень із працями українських мовознавців виявляє спільне розуміння машинного перекладу як невіддільного складника сучасної перекладацької практики, що потребує критичного людського контролю. Автори наголошують на важливості постредагування та відповідної підготовки майбутніх перекладачів, однак ефективність такої роботи залежить від характеристик тексту, рівня фахової компетентності й обраних критеріїв оцінювання. Тому подальші дослідження, на нашу думку, доцільно зосередити на перекладах, створених генеративним ШІ, зокрема на порівнянні точності, якості, часу й когнітивних зусиль під час перекладу людиною та постредагування результатів ШІ. Особливо актуальним є вивчення цих процесів за участю української мови й розроблення навчальних підходів, що формують не лише технологічні навички, а й здатність перекладача критично оцінювати та відповідально редагувати згенерований текст.

Список використаних джерел:

1. Головаш І., Щербина Т. Машинний переклад та його постредагування як засіб формування основ перекладацької компетенції. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія.* 2025. Вип. 1 (53). С. 78–83. DOI: https://doi.org/10.24144/2663-6840.2025.1.(53).78-83.

2. Черноватий Л. Проблеми машинного перекладу та його застосування у навчанні майбутніх перекладачів. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки.* 2022. Вип. 202. С. 84–93. DOI: https://doi.org/10.36550/2522-4077-2022-1-202-84-93.

3. Andrade Preciado J. S., Gallego Real C. G., Sánchez Ramírez H. J. DeepSeek as Generative IA Tool in Specialized Text Translation and Post-Editing. *Estudios de Traducción.* 2026. Vol. 16. P. 317–333. DOI: https://doi.org/10.5209/estr.102953.

4. Yao Y., Han T., Li D. Measuring translation trainees' effort in AI-assisted post-editing: a multi-method approach. *The Interpreter and Translator Trainer*. 2025. Vol. 19, Issue 3–4. P. 357–378. DOI: https://doi.org/10.1080/1750399X.2025.2535239.

5. GenAI as a translation assistant? A corpus-based study on lexical and syntactic complexity of GPT-post-edited learner translation / H. L. Kwok, Y. Shi, H. Xu, D. Li, K. Liu // System. 2025. Vol. 130. Art. 103618. DOI: https://doi.org/10.1016/j.system.2025.103618.

6. Lommel A., Uszkoreit H., Burchardt A. Multidimensional Quality Metrics (MQM): a framework for declaring and describing translation quality metrics. *Tradumàtica.* 2014. № 12. P. 455–463. DOI: https://doi.org/10.5565/rev/tradumatica.77.

7. Vilar D., Xu J., D'Haro L. F., Ney H. Error analysis of statistical machine translation output. *Proceedings of the Fifth International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC'06).* Genoa, 2006. P. 697–702. URL: https://aclanthology.org/L06-1244/

Kiriienko Myroslava
Ph.D. in Philology, senior lecturer
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi
State Pedagogical University

EUPHEMISMS AND DYSPHEMISMS AS MANIPULATIVE DEVICES IN WAR REPORTING

In the context of a full-scale war, news coverage's language becomes a powerful mechanism for shaping public consciousness. Journalists' lexical choices – particularly the use of euphemisms and dysphemismi – directly influence how audiences interpret events, evaluate the actors involved, and assign moral significance to their actions. As noted by J. Allan and K. Burr, *"euphemisms not only obscure unpleasant truths but also construct a preferred version of social reality"* [1, p. 34]. This makes the study of such linguistic strategies in wartime media discourse especially urgent.

The analysis demonstrates that euphemisms most frequently occur in official or semi-official reports where they serve to soften, neutralize, or obscure negative meanings. For instance, russian state media consistently employ the phrase *special military operation* instead of *war* or *invasion*, thereby creating an illusion of legitimacy. Ukrainian official statements likewise rely on euphemistic formulations such as *enemy units were neutralized* in place of the more direct *people were killed*, which reduces the emotional impact for the recipient. This strategy corresponds to a broader pragmatic function: managing emotional response of a mass audience [5].

Dysphemisms, by contrast, have a pronounced evaluative and expressive character. They are used to construct a derogatory image of the aggressor or to strengthen collective cohesion. Common examples include *orcs*, *rashists*, and *occupiers*, which frequently appear in social media posts and opinion journalism. As G. Allan observes, *"dysphemisms reinforce social distance between 'us' and 'them', affirming the speaker's morally superior stance"* [2, p. 112].

Both categories possess strong manipulative potential: euphemisms may obscure the scale of destruction or soften responsibility, while dysphemisms heighten emotional polarization. Consequently, wartime news discourse becomes not only a source of information but also an instrument of psychological influence.

Within the media domain, an additional constraint is applied: emotionality and explicit evaluative language must be limited. Military slang, euphemistic/dysphemistic units, and metaphorical expressions (e.g., *information attack*) should be carefully marked and used in accordance with the genre and target audience. Synthesizing the perspectives of the cited authors, key criteria for high-quality reporting include terminological precision, pragmatic appropriateness, natural collocations, and clarity for the reader [4, p. 30; 7].

Therefore, in wartime media texts, euphemisms and dysphemisms fulfil not only stylistic but also ideological functions. Their deliberate or unconscious use shapes the interpretive framework through which the war is perceived, influences public attitudes, and may even affect political behaviour. A promising direction for future research is the development of a corpus of typical wartime euphemisms and dysphemisms to support critical analysis of manipulative practices in contemporary media.

References:

1. Allan K., Burr K. *Forbidden Words: Taboo and the Censoring of Language*. Cambridge : Cambridge University Press, 2006. 305 p.
2. Allan K., Burr K. *Euphemism and Dysphemism: Language Used as Shield and Weapon*. Oxford : Oxford University Press, 1991. 368 p.
3. *Reuters Handbook of Journalism*. London : Thomson Reuters Foundation, 2012. URL: https://www.mediareform.org.uk/wp-content/uploads/2015/12/Reuters_Handbook_of_Journalism.pdf (дата звернення: 01.10.2026).
4. Волік Л. А., Чернюк Н. І. Специфіка військової лексики в англійській мові. *Матеріали науково-теоретичної конференції викладачів, аспірантів, співробітників та студентів факультету іноземної філології та соціальних комунікацій*. Суми, 2011. Ч. 1. С. 7–8.
5. Українська правда. Новини. URL: https://www.pravda.com.ua/ (дата звернення: 30.09.2026).

Ярина Костко
асистент
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВСТВА ТА МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Запропоновані тези присвячені розгляду особливостей різних культур та мов і їх взаємодії між собою в процесі глобалізації, міграції, розвитку цифрових технологій та міжнародної освіти.

В результаті створення нових можливостей для спілкування між представниками різних культур виникає необхідність у розумінні культурних цінностей, традицій та способів мислення співрозмовника. Саме тому сучасна теорія міжкультурної комунікації стикається з низкою важливих проблем та питань.

Однією з основних проблем є складність поняття самої культури, котра проявляється не лише в мові, а й поведінці, мисленні, повсякденній діяльності та ставленні до інших людей. При цьому культура не є незмінною, оскільки вона постійно розвивається під впливом суспільних змін та контактів з іншими культурами. Тому неправильно розглядати певну культуру як однорідну і незмінну систему правил. Цю особливість можна пояснити за допомогою моделі “асберга”,коли її видима частина охоплює мову, традиції та зовнішні прояви культури тоді як інша, котра включає цінності, переконання та уявлення знаходиться під “поверхнею” і часто є невидимою для представників іншої культури.

Іншою проблемою є те, що однакові слова можуть мати різне значення для людей з різним культурним досвідом і їхнє тлумачення залежить не лише від самого слова, але й від контексту та культурного середовища.

Отже, для успішної міжкультурної комунікації недостатньо просто правильно перекладати слова, а потрібно розуміти ,які значення та асоціації вони мають у конкретній культурі.

Особливо актуальною проблемою залишаються стереотипи та узагальнення, оскільки люди часто схильні приписувати представникам певної культури однакові характеристики. Це спрощує сприйняття іншої культури ,але водночас може призводити до помилкових висновків і упереджень. Узагальнення іноді можуть бути корисними як початковий орієнтир під час знайомства з певною культурою, проте вони не повинні сприйматись як абсолютна істина. У цьому контексті важливим є поняття “culturing” ,тобто постійне створення та переосмислення культурних значень та розумінь.

Ще однією важливою складовою міжкультурної комунікації є культурна ідентичність. Вона може бути складною та включати різні культурні впливи. Люди не просто належать до певної культури — вони щодня відтворюють і змінюють її через спілкування та взаємодію з іншими.

Для успішної міжкультурної комунікації необхідні відкритість, повага та готовність слухати іншу людину і знання іноземної мови не завжди є гарантом успішної комунікації. Важливо не лише знати факти про іншу культуру, а й намагатися зрозуміти її зсередини. У процесі спілкування люди можуть створювати спільні значення, знаходити точки дотику та долати культурні відмінності.

Отже, сучасне лінгвокраїнознавство та теорія міжкультурної комунікації стикаються з такими проблемами, як культурні відмінності у сприйнятті значень, роль цінностей і переконань, культурна ідентичність, стереотипи, узагальнення та динамічний характер культури. Успішна комунікація між представниками різних культур залежить не лише від знання мови, а й від здатності розуміти культурний контекст.

Таким чином, мову не можна розглядати окремо від культури. Вона є частиною ширшої культурної системи, через яку люди виражають свої цінності, погляди та спосіб життя. Розуміння культурного різноманіття, відмова від стереотипів і готовність до діалогу допомагають створювати більш ефективну та взаємоповажну міжкультурну комунікацію.

Список використаних джерел:

1. Макдауелл Дж. Розум, цінність і реальність. Кембридж, Массачусетс: Harvard University Press, 1988. 134 с.

2. Нордбі Г. Володіння поняттям і неправильне розуміння. Philosophical Exploratoins. 2003. №4. С. 55-70.

3. Пікок К. Дослідження понять. Кембридж, Массачусетс: MIT Press, 1992. 87 с.

Dmytro Matiiuk
Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor of the Department of German Philology,
Translation and World Literature
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi
State Pedagogical University

THE APPLICATION OF "PROJECT-BASED LEARNING" METHOD IN THE DEVELOPMENT OF INTERCULTURAL COMMUNICATION SKILLS OF THE PROSPECTIVE PHILOLOGISTS

Due to the rapid development of the society in the twenty-first century the modern world is often called VUCA-world as it can be characterized by volatility, uncertainty, complexity and ambiguity. This concept has influenced different areas, including education, fostering the necessity to develop not only the students' professional knowledge, but also their productivity, creativity, thinking skills and competences [1; p. 2-3]. It has predetermined the increase in the demands to the specialists in all professional spheres, in particular to the upcoming philologists. Consequently, this created a requirement to reconsider the academic curriculum and highlighted the importance of applying innovative teaching methods. In our opinion, one of the most highly-effective methods for the development of intercultural communication skills of future philologists is "Project-Based Learning" method.

According to the Chinese scientists Lu Zhan and Yan Ma, the "Project-Based Learning" method has a positive effect on student learning outcomes, in particular on the academic achievement, thinking skills, and is considered to be "closer to a complete learning process" [2; p. 9]. Besides, their research proves the significant positive effect of the "Project-Based Learning" method on the students' learning outcomes, academic performance, self-emotional attitudes and values. Moreover, it helps to develop the students' core literacies and twenty-first century skills for their future lives and careers [2; p. 9-11].

C. Agustina has studied the effectiveness of the "Project Based Learning Model" on the development of the writing skills in senior high schools. The scholar emphasizes the importance of the integration of the "Problem Based Learning" method with a STEM approach. According to her research, the gradual integration of STEM elements into project-based learning helps to create learning environments that motivate the learners "to engage in inquiry, problem-solving, creativity, collaboration, and analytical thinking through authentic project activities" [3; p. 10]. Moreover, the use of "Project Based Learning" method is extremely important for fostering independent learning, self-regulation, and student responsibility throughout the writing process and for strengthening the twenty-fist century competencies [3; p. 10-11].

The "Project Based Learning" method is a teaching method in which students gain knowledge and skills when they work together for an extended period of time in order to investigate and respond to an authentic, engaging, and complex question, problem, or challenge. Although this method is becoming widely used at schools and other educational establishments and it may have different varieties depending on the purpose of its usage, there are some essential features that distinguish the process of doing a project from being engaged in an important methodical "Project Based Learning". Moreover, in "Project Based Learning", the project is considered to be the vehicle for teaching the important knowledge and skills students need to learn. Besides, it requires critical thinking, problem solving, collaboration, and different forms of communication, because in order to perform the task the students need not only to remember and reproduce the information, but also develop their thinking skills and work together as a team [4].

In the context of our research, it is important to single out "The Gold Standard for high-quality Project Based Learning" that has been developed by the Buck Institute for Education [5] and includes "seven essential project design elements" that provide a framework for developing high quality projects for the classroom. They are the following: a challenging problem or question; sustained inquiry; authenticity; student voice and choice; reflection; critique and revision [6]. Furthermore, "Seven Project Based Teaching Practices" have been developed in order to help teachers, schools, and

organizations improve, calibrate, and assess their practice. They are the following: design and plan; align to standards; build the culture; manage activities; scaffold student learning; assess student learning; engage and coach [7].

In our opinion, it is extremely advantageous to use the "Project Based Learning" method in the process of the training of future philologists. For example, the students may be given a practical task to get ready for an academic mobility programme at one of the partner universities. During the preparation process, it is recommended that students work in groups. The students can share out their responsibilities and prepare for performing do the following tasks (check programme requirements and the deadlines; prepare all the necessary application documents; select a course and sign a learning agreement; apply for the visa; gather the required travel documents; find the appropriate accommodation etc.). Moreover, the students can also develop a plan to help international students get settled at a Ukrainian university.

On the basis of our research we can make a conclusion that the application of the "Project Based Learning" method is a highly effective tool for the development of creativity, productivity and intercultural communication skills of the prospective philologists.

References:

1. El Aori Z. Higher education in a VUCA-driven world. The need for 21st century skills. *Revue Linguistique et Référentiels Interculturels.* 2024. Vol. 5 (1), pp. 2-8. DOI: https://doi.org/10.34874/IMIST.PRSM/liri-v5i1.49975

2. Zhan Lu, Ma Yan. A study of the impact of project-based learning on student learning effects: a meta-analysis study. *Frontiers in Psychology.* 2023. Volume 14, pp. 1-14. DOI: https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1202728

3. Agustina C. The Effectiveness of the Project Based Learning Model on Writing Skills in Senior High Schools. *Journal for Lesson and Learning Studies*. Vol. 9 No. 1, 2026, pp. 1-13. DOI: https://doi.org/10.23887/jlls.v9i1.110054

4. What is PBL? URL: https://www.pblworks.org/gold-standard/what-is-pbl (Accessed: 28.09.2026).

5. Buck Institute for Education is expanding. URL: https://www.pblworks.org/bie-is-now-pblworks (Accessed: 29.09.2026).

6. Gold Standard PBL: Essential Project Design Elements. A research-informed model for improving, calibrating, and assessing your practice. URL: https://www.pblworks.org/gold-standard/pbl-project-design (Accessed: 29.09.2026).

7. Gold Standard PBL: Project Based Teaching Practices. URL: https://www.pblworks.org/gold-standard/pbl-teaching-practices (Accessed: 29.09.2026).

Ольга Мацера
старший викладач
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

СТРАТЕГІЇ ВІДТВОРЕННЯ КУЛЬТУРНО МАРКОВАНИХ НОМІНАЦІЙ В АНГЛО-УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ

Переклад культурно маркованих номінацій є складним аспектом міжмовної та міжкультурної комунікації, оскільки такі одиниці репрезентують не лише предметне значення, а й пов'язані з певною культурою реалії, традиції, соціальні практики та моделі поведінки. Їх відтворення в іншій мовно-культурній системі потребує врахування як семантики номінації, так і культурної інформації, яку вона передає. Культурно маркована лексика функціонує як засіб репрезентації певного культурного середовища та відображає особливості його пізнання й осмислення [1]. Тому перекладацьке рішення має забезпечувати не лише передачу лексичного значення одиниці, а й збереження або адекватну адаптацію її культурного компонента.

Метою тез є визначення основних стратегій відтворення культурно маркованих номінацій в англо-українському перекладі та встановлення особливостей вибору перекладацького рішення залежно від характеру номінації, її функції та необхідності збереження культурного компонента. Матеріалом аналізу слугують англомовні номінації *mindfulness* і *Friendsgiving*, розглянуті в аспекті можливих способів їх відтворення українською мовою.

Культурно марковані номінації можуть позначати реалії повсякденного життя, суспільні явища, традиції, звичаї, культурні практики та інші явища, специфічні для певного мовно-культурного середовища. У процесі перекладу такі одиниці можуть зберігати іншомовну форму або адаптуватися відповідно до норм і комунікативних потреб мови перекладу. Вибір перекладацького рішення залежить від семантики одиниці, її функції в тексті, контексту та фонових знань цільового реципієнта. Необхідність урахування культурного чинника зумовлена тим, що переклад передбачає не лише передачу інформації засобами іншої мови, а й відтворення культурних смислів [2].

У межах дослідження можна виокремити три основні стратегії відтворення культурно маркованих номінацій: збереження іншомовної форми, семантичну адаптацію та експлікацію культурного змісту**.** Стратегія збереження іншомовної форми реалізується, зокрема, за допомогою транскрипції, транслітерації або запозичення. Вона дає змогу зберегти зв'язок номінації з культурою оригіналу, однак не завжди забезпечує її розуміння цільовим реципієнтом. Семантична адаптація передбачає використання українського відповідника, який передає основний зміст номінації засобами мови перекладу. Експлікація культурного змісту реалізується через описовий переклад, коли значення та культурна специфіка одиниці розкриваються за допомогою словосполучення або розгорнутого пояснення [3].

Прикладом є англомовна номінація *mindfulness*. У матеріалі *Harvard Gazette* вона функціонує у сполученні *mindfulness meditation* та пов'язується з практикою зосередження уваги на теперішньому моменті, власних думках, емоціях і фізичних відчуттях [5]. В українському перекладі можливі різні варіанти її відтворення. Збереження іншомовної форми — ***майндфулнес*** — репрезентує поняття як запозичену культурно марковану номінацію та зберігає її зв'язок з англомовним культурним середовищем. Натомість варіант ***усвідомленість*** забезпечує більшу семантичну прозорість для українського реципієнта, оскільки передає основний зміст поняття засобами української мови.

Зіставлення цих варіантів засвідчує відмінність їхніх комунікативних функцій. У разі використання транскодованої форми пріоритетним є збереження іншомовної назви та її культурної специфіки; у разі використання семантичного відповідника — доступність змісту для цільової аудиторії. Вибір стратегії залежить від того, що в конкретному контексті має більшу комунікативну вагу: збереження культурно маркованої форми чи забезпечення семантичної прозорості номінації.

Інший характер має номінація *Friendsgiving*, зафіксована в англомовному матеріалі про святкування у Львові. Вона утворена на основі назви традиційного американського свята *Thanksgiving* і використовується для позначення святкування Дня подяки в колі друзів [5]. На відміну від *Thanksgiving*, для *Friendsgiving* складно дібрати усталений однослівний український відповідник, тому переклад має передавати не лише форму номінації, а й культурний зміст позначуваної нею практики.

Транслітерований варіант ***Френдсґівінґ*** зберігає іншомовну форму, проте сам по собі не пояснює її значення українському реципієнтові. Описовий варіант ***святкування Дня подяки з друзями*** повніше експлікує зміст культурної практики, хоча не відтворює компактної словотвірної структури оригіналу. Можливий також варіант ***день подяки друзям***, запропонований у [1], однак його доцільно розглядати як адаптаційне перекладацьке рішення, а не як усталений український еквівалент. Так, у випадку *Friendsgiving* експлікація культурного змісту є функціонально доцільнішою, оскільки саме вона компенсує відсутність у цільовій культурі очевидного відповідника позначуваній практиці.

Порівняння номінацій *mindfulness* і *Friendsgiving* засвідчує, що вибір перекладацької стратегії визначається співвідношенням форми, значення та культурної інформації, закладеної в одиниці. Для номінацій, які можуть функціонувати як самостійні запозичені поняття, доцільним може бути збереження іншомовної форми. Якщо ж така форма не забезпечує достатнього розуміння культурного змісту, перевага може надаватися семантичній адаптації або описовому перекладу. Одна й та сама стратегія не може вважатися

універсально оптимальною: перекладацьке рішення має співвідноситися з характером номінації, її функцією в тексті та фоновими знаннями цільового реципієнта.

Аналіз *mindfulness* і *Friendsgiving* дає змогу виокремити три основні стратегії відтворення культурно маркованих номінацій в англо-українському перекладі: ***збереження іншомовної форми, семантичну адаптацію та експлікацію культурного змісту.*** Їх реалізація передбачає відповідно збереження культурної своєрідності оригіналу, адаптацію значення до мовної системи реципієнта або розгортання культурної інформації засобами описового перекладу. Ефективність перекладацького рішення визначається не формальним відтворенням номінації як таким, а оптимальним співвідношенням її лексичного значення, культурної специфіки та комунікативної доступності для цільової аудиторії.

Список використаних джерел:

1. Шелякіна А. В. Культурно маркована лексика як когнітивний компонент міжкультурної комунікації (на матеріалі американського варіанту англійської мови). *Science and Education a New Dimension. Philology*. 2018. VI(51). Issue 176. С. 65–68.

2. Мірам Г. Е., Дейнеко В. В. Основи перекладу. Київ : Ніка-Центр, 2020. 237 с.

3. Chen L. Cultural Fluency in Translation: A Guide for Instructors. Routledge, 2021. 194 p.

4. Фролова І. Є. Культурні чинники перекладацької діяльності. *Актуальні проблеми та методики навчання перекладу : тези доп. XI наук. конф., м. Харків, 15–16 квіт. 2021 р.* Харків, 2021. С. 65–66.

5. Ткачук Т. І., Мацера О. А. Переклад як форма інтеркультурної комунікації: дослідження англомовних текстів та їхнього впливу на українську культуру. *Вісник науки та освіти.* 2024. № 10(28). С. 545–555. DOI: 10.52058/2786-6165-2024-10(28)-545-555.

Violeta Nechyporenko
Candidate of Philological Sciences, Associate Professor
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi
State Pedagogical University

THE HISTORICAL AND AESTHETIC FOUNDATIONS OF GOTHIC LITERATURE

Gothic literature represents a significant phenomenon in the history of English and European literature, having emerged in the second half of the eighteenth century amid far-reaching changes in cultural consciousness and artistic thought. Its emergence was closely associated with the development of pre-Romanticism, which marked a gradual departure from the normative principles of classical aesthetics and the rationalist assumptions of the Enlightenment. As established conceptions of the nature of art, the limits of human knowledge, and the artistic representation of reality were reconsidered, increasing attention was devoted to emotional experience, individual perceptions of the world, irrational phenomena, and aspects of human existence that resisted comprehensive rational explanation.

Consequently, the second half of the eighteenth century witnessed the gradual formation of a new system of artistic values in English literature, grounded in a reassessment of Enlightenment rationalism and an expansion of the aesthetic possibilities of literary creativity. This period is commonly referred to as *pre-Romanticism*. Within this intellectual and cultural framework, various literary forms developed that emphasised emotional impact, unconventional plot situations, and engagement with historical and folkloric traditions. One of the most distinctive outcomes of these artistic explorations was the emergence of the Gothic novel, which provided a coherent generic framework for the growing fascination with medieval culture, mystery, and the supernatural.

The term *Gothic novel* was first employed by the English writer Horace Walpole in the second edition of his novel *The Castle of Otranto*, published in 1765. Walter Scott subsequently helped establish the term, observing that Walpole had created a literary genre and style—the Gothic—thereby restoring legitimacy to a concept that had previously been treated with disdain [1, pp. 33–34].

The Enlightenment conception of art, which emphasized reason, order, normative principles, and adherence to established artistic rules, gradually proved insufficient to accommodate literature's search for new forms of expressing human experience. In opposition to the notion of a rationally ordered world, writers and theorists increasingly turned to imagination, emotional intensity, mystery, and the unusual. The artistic value of a literary work came to be associated not only with its conformity to established conventions but also with its capacity to evoke powerful emotions, stimulate the imagination, and expand the boundaries of conventional perceptions of reality.

The aesthetic system of the Gothic novel is shaped by the interaction of several categories, among which the horrific, the sublime, the beautiful, the picturesque, and the original occupy a particularly prominent position. Their interplay determines the distinctive emotional impact of the work, the representation of natural and architectural environments, and the artistic expression of human experience. The development of Gothic aesthetics was significantly influenced by the revival of interest in the Middle Ages during the Romantic period, as well as by Edmund Burke's theory of the sublime, which emphasised the aesthetic power of terror and vastness as sources of awe and wonder [Kolesnyk, p. 282].

One of the central categories of Gothic aesthetics is the horrific. It is associated with representations of danger, death, destruction, supernatural phenomena, and events that disrupt the established order of things. However, the function of the horrific extends beyond the creation of frightening images. It serves as an important narrative mechanism, sustaining suspense, generating anticipation of danger, and shaping the emotional progression of the plot. Fear may arise as an immediate response to unfolding events, but it often originates in uncertainty itself—in the inability to explain an occurrence or anticipate how a situation will develop.

In Gothic fiction, the horrific frequently manifests itself through hints, incomplete information, unsettling sounds, inexplicable occurrences, and ambiguous circumstances. These elements establish a distinctive atmosphere of anticipation in which readers become actively involved in interpreting events. The absence of a definitive explanation intensifies the emotional impact of the narrative, as an anticipated threat may prove more disturbing than its direct manifestation. Thus, the aesthetics of horror depend not only on the representation of the unusual but also on the gradual construction of psychological tension.

Closely associated with the horrific is the category of the sublime. In eighteenth-century aesthetic thought, the sublime was connected with experiences of grandeur, immensity, power, and potential danger, all of which could simultaneously evoke admiration and anxiety. In Gothic literature, such experiences frequently arise from depictions of rugged natural landscapes, vast and desolate moorlands, precipitous cliffs, storm-laden skies, and powerful natural phenomena. Confronted with these forces, individuals encounter something that exceeds their capacity for control, thereby revealing the limitations of human agency in relation to the surrounding world.

The category of the beautiful performs a function of emotional and visual contrast within Gothic aesthetics. Picturesque landscapes, magnificent natural scenes, expressive architectural forms, and manifestations of harmony create opportunities for aesthetic contemplation. Beauty, however, is not always presented in unequivocal opposition to the horrific. On the contrary, natural beauty may coexist with feelings of loneliness, danger, and alienation. Consequently, a single artistic image may evoke contradictory emotions, combining admiration for the surrounding world with apprehension about its unpredictability.

Equally significant is the category of the picturesque, which is associated with visual expressiveness and the capacity of literary description to construct vivid spatial representations. In the Gothic novel, the picturesque is realized through detailed descriptions of ancient buildings, natural landscapes, weather conditions, and contrasts between light and shadow. Gloomy silhouettes, mist-covered horizons, violent gusts of wind, and shadowy interiors establish the visual foundations of the Gothic atmosphere. At the same time, descriptions of landscapes and architecture frequently function as forms of psychological parallelism, reflecting the characters' inner states and foreshadowing subsequent events. The category of the original manifests itself in Gothic literature's aspiration to move beyond conventional artistic models. Unusual plot situations, enigmatic characters, unconventional spatial arrangements, and the combination of realistic details with fantastic elements contribute to the formation of a distinctive artistic system. The originality of Gothic fiction lies not merely in its use of supernatural motifs but also in its capacity to reinterpret established themes and endow them with new emotional and symbolic significance.

In conclusion, the interaction of these aesthetic categories determines the multilayered nature of the Gothic fictional world. The horrific generates emotional tension; the sublime emphasizes the power and incomprehensibility of the surrounding world; the beautiful and the picturesque contribute to visual and imaginative expressiveness; and the original expands the boundaries of literary imagination. Their interplay produces a distinctive atmosphere in which the characters' psychological experiences, the natural environment, and narrative suspense combine to form an integrated artistic whole.

References:

1. Денисюк І. Літературна готика і Франкова проза. *Українське літературознавство*: Збірник наукових праць. 2006. Вип. 68. С. 33 – 42.

2. Колесник С. Ю. Готичний роман як культурно-літературне явище: еволюція жанру в історичному і теоретичному контексті. *Закарпатські філологічні студії.* 2025. Вип. 42. Т. 2. С. 280 - 284.

3. Ghada Abu Enei. The Evolution of the Gothic Novel in English Literature. *Forum for Linguistic Studies.* 2025. Vol. 07. Issue 12. Pp. 26 – 35.

Olha Osaulchyk
PhD in Pedagogy, Associate Professor
Vinnytsia Institute of Trade and Economics of
the State University of Trade and Economics

THE ROLE OF PROFESSIONALLY RELEVANT TASKS IN THE TRAINING OF LAW STUDENTS

Modern training of legal professionals involves not only mastering a system of legal knowledge but also developing the ability to apply such knowledge in a variety of professional situations. In the context of active international cooperation, the development of cross-border collaboration, and growing access to English-language legal resources, foreign language training of future lawyers is becoming increasingly important.

English for lawyers should take into account not only students' general language needs but also the specific requirements of their future professional activities. In this regard, the use of professionally relevant tasks is becoming particularly important, as such tasks make it possible to simulate situations from future professional practice within the educational process.

In particular, in her research, Y. Deutch emphasizes the comprehensive nature of the needs of law students, which include academic and future professional needs, the language skills required, as well as professional genres and sources of professional information [2].

In her turn, B. Bretan emphasizes the importance of aligning the content of educational components with students' actual language and professional needs. According to the researcher, one of the challenges is that students at the initial stages of their studies often lack sufficient experience in professional legal practice [1]. Therefore, to our mind, proper combination of English with other educational courses should help them gradually enter the sphere of their future professional activity. An important aspect is the need to study legal terminology and reproduce professionally oriented situations concurrently, particularly within such educational components as "Ukrainian for Professional Purposes" as well as other closely related disciplines.

In this context noteworthy is the study done by A. Townley, in which the revision of an "English for Legal Purposes" course for law students involved the use of professional role-plays, scaffolded skills development, and tasks related to advising clients on commercial contracts [3].

A professionally relevant task can be defined as a learning task whose content and method of performance closely resemble typical situations from a student's future professional activity [4]. Naturally such tasks can't create the full reproduction of actual legal practice; but they simulate its key characteristics: a professional role, a specific problem, a communicative objective, certain constraints, and the need to make a particular decision. At the same time at the initial stage of education students are not yet ready for real legal practice, usually they are students of the first and second year of studying. Here we mean, they have to learn a row of specific legal courses to become more mature for serious legal practice.

The main difference between professionally relevant tasks and traditional language exercises lies in their communicative and professional orientation. While a traditional exercise may, for example, require students to fill in gaps in sentences containing legal vocabulary, a professionally relevant task requires students to use this vocabulary to solve a specific problem-based situation, to present his or her point of view, to give pros and cons together with own arguments.

There are various types of professionally oriented tasks, including case analysis, client interview, legal negotiation, and moot court. One of the most effective types is case analysis. Students are provided with a brief description of a legal situation, identify the problem, analyze the facts, formulate possible arguments, and propose a solution. This type of task combines work with professional vocabulary, reading, oral communication, and critical thinking. Thus it can unite different spheres English learning in one whole, producing the best effectiveness and results.

Equally important is the simulation of a client interview. One student takes on the role of a lawyer, while another acts as the client. The lawyer's task is to ask the necessary questions, clarify the circumstances of the case, explain the legal issue to the client in the foreign language, and suggest further steps. This format contributes not only to the development of language competence but also to the development of professional communication and interaction skills.

The simulation of legal negotiation is also effective. For example, students may represent the interests of two parties during negotiations concerning the terms of a contract. In carrying out the task, they have to argue their position, express disagreement, propose compromises, clarify contractual provisions, and finally reach an agreement.

The use of a moot court (an educational simulation of court proceedings), is also appropriate. Students assume the roles of judges, lawyers, parties to the proceedings, and other participants; they prepare arguments, ask questions, and respond to the opposing party's position. It's like a role-play with an unexpected ending. Usually students like it and show desire to take part. We suggest preparing ready-made "beginning" for such court hearings, but without the "ending", thus students are

stimulated to search for pros and cons, give own arguments. This form of work contributes to the simultaneous development of speaking, argumentation, and professional skills.

A separate group consists of legal writing tasks, such as preparing an email to a client, a brief legal memorandum, a case summary, a letter to the other party to a contract, etc. Such tasks enable students to develop their ability to use professional English in the written form.

Thus, professionally relevant tasks are a promising means of training law students, as they establish a close connection between English language learning and future professional activity. Their use makes it possible to form the students' ability to apply the English language integrally for solving professional tasks. Professionally relevant tasks simulate typical situations of legal practice, including client advising, case analysis, negotiations, preparation of legal documents, and participation in court debates. A promising direction for further research is the development of a system of professionally relevant tasks for different areas of legal practice.

References:

1. Bretan, B. D. (2019). Needs analysis and English for Legal Purposes course development: A case study on an ELP syllabus design for university students. Studia Universitatis Babeș-Bolyai Philologia, 64(2), 73–82. https://doi.org/10.24193/subbphilo.2019.2.06

2. Deutch, Y. (2003). Needs analysis for academic legal English courses in Israel: A model of setting priorities. Journal of English for Academic Purposes, 2(2), 125–146. https://doi.org/10.1016/S1475-1585(03)00013-4

3. Townley, A. (2024). A scaffolded speaking and writing ELP course for commercial lawyers: An action research case study from an undergraduate law school in Istanbul. Journal of English for Academic Purposes, 69, 101380. https://doi.org/10.1016/j.jeap.2024.101380

4. Gajić, T. D. (2024). Needs analysis in an English for Legal Purposes context: A case study of Serbian law professionals. Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Prištini, 54(3), 117–135. https://doi.org/10.5937/zrffp54-50952

Олеся Самохвал
доктор педагогічних наук, доцент
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ОСВІТИ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ, МІЖНАРОДНІ ПРАКТИКИ ТА ОРІЄНТИРИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Інтернаціоналізація перекладацької освіти є цілеспрямованим включенням міжнародного, міжкультурного та глобального вимірів у зміст, організацію й результати професійної підготовки перекладачів. Її необхідність зумовлюється характером самої перекладацької діяльності, що передбачає посередництво між мовами, культурами та професійними спільнотами. Водночас навчання двох чи більше іноземних мов саме по собі ще не свідчить про інтернаціоналізацію: вирішальним є те, як міжнародний досвід змінює навчальні завдання й компетентності випускника.

З огляду на специфіку професії цей процес охоплює взаємопов’язані напрями: оновлення освітніх програм з урахуванням міжнародних професійних орієнтирів; включення порівняльних і міжкультурних компонентів до перекладацьких дисциплін; академічну та віртуальну мобільність; спільні перекладацькі проєкти; використання цифрових технологій і практик міжнародного ринку мовних послуг; участь викладачів та студентів у міжнародних дослідженнях. Отже, йдеться не просто про розширення контактів університету, а про формування міжнародно орієнтованої моделі підготовки, у якій мовна, перекладацька, міжкультурна, технологічна та професійно-комунікативна складові становлять єдину систему.

Методологічне підґрунтя такого розуміння закладено у праці Дж. Найт, яка визначає інтернаціоналізацію як процес інтегрування міжнародного, міжкультурного або глобального виміру в цілі, функції та організацію вищої освіти [1, с. 11]. Дослідниця розмежовує національний та інституційний рівні цього процесу. Стосовно перекладацької освіти це означає, що партнерські угоди й мобільність набувають педагогічного значення лише тоді, коли впливають на зміст навчальних програм, методи підготовки та результати навчання.

Б. Ліск переносить увагу на інтернаціоналізацію навчального плану, наголошуючи на включенні міжнародних та міжкультурних аспектів не тільки до змісту дисциплін, а й до результатів навчання, методів викладання та завдань оцінювання [2, с. 9]. Для майбутніх перекладачів це передбачає аналіз перекладацьких норм різних країн, роботу з культурно зумовленими текстами, зіставлення стратегій передавання смислу та виконання завдань для реальних або змодельованих міжнародних адресатів.

Важливим доповненням є концепція «інтернаціоналізації вдома» Й. Белена та Е. Джонс. Автори обґрунтовують необхідність цілеспрямовано інтегрувати міжнародний і міжкультурний виміри до формального й неформального навчання всіх студентів у національному освітньому середовищі [3, с. 69]. Для перекладацьких програм це особливо актуально, оскільки міжнародні заняття, консультації із закордонними фахівцями й робота у змішаних командах можуть бути доступними незалежно від можливості фізичного виїзду.

Практичні способи реалізації цих концепцій розкривають дослідження міжнародної віртуальної співпраці. Р. Бікрофт і П. Бауер розглядають спільний перекладацький курс за участі студентів Великої Британії та Німеччини. У центрі запропонованої моделі — переклад як спільний продукт багатомовної команди, робота над яким поєднує професійне завдання з міжкультурною комунікацією [4, с. 108–109].

Конкретні педагогічні механізми представлено Р. Клуе та Н. Массот у дослідженні курсу Machine Translation and Intercultural Communication. Студенти університетів Іспанії та Великої Британії спільно аналізували машинний переклад, виконували постредагування, узгоджували значення й обґрунтовували перекладацькі рішення [5, с. 40–42]. Автори зафіксували позитивне сприйняття співпраці та усвідомлення учасниками культурних обмежень машинного перекладу [5, с. 42–44]. Отже, міжнародний компонент тут є частиною власне перекладацької дії, а не додатковим заходом.

Український досвід також демонструє можливості такого підходу. І. Фортанет-Гомес та В. Дроботун описали COIL-проєкт студентів університетів

Іспанії й України, зокрема учасників освітнього напряму, пов'язаного з мовами та перекладом. Позитивні самооцінки студентів стосувалися мотивації, комунікації та міжкультурної взаємодії [6, с. 91–93]. Водночас спільним продуктом проєкту було академічне есе, тому його результати не можна автоматично ототожнювати з підвищенням якості професійного перекладу.

Важливим орієнтиром інтернаціоналізації перекладацької освіти є рамка European Master's in Translation (EMT, 2022), яка охоплює п'ять груп компетентностей: мова і культура, переклад, технології, особистісні та міжособистісні компетентності, надання перекладацьких послуг [7, с. 4–5]. Документ передбачає, зокрема, вміння застосовувати CAT-інструменти, критично використовувати машинний переклад, працювати у віртуальних багатомовних командах і взаємодіяти із замовником [7, с. 9–11]. Рамка насамперед стосується магістерської освіти; її використання як методичного орієнтира не слід ототожнювати з формальним отриманням університетом знака якості EMT.

Для українських ЗВО це актуалізує кілька взаємозалежних завдань: перегляд результатів навчання за перекладацькими освітніми програмами; систематичне включення міжнародних завдань до обов'язкових дисциплін; залучення закордонних партнерів до розроблення спільних брифів і рецензування перекладів; розвиток цифрової та постредакторської компетентностей; підготовку викладачів до модерації міжкультурних команд; оцінювання не тільки кінцевого тексту, а й аргументації перекладацьких рішень. Для цього міжнародна співпраця має бути закріплена в силабусах, календарі навчання та критеріях оцінювання, а не залежати виключно від окремих ентузіастів.

Таким чином, узагальнення досліджень дає підстави розглядати інтернаціоналізацію перекладацької освіти як зміну педагогічної логіки: від надання студентам відомостей про інші країни — до спільного створення перекладацького продукту в міжкультурній взаємодії. На цій основі пропонуємо оцінювати її результативність за трьома взаємопов'язаними вимірами:

доступністю міжнародного навчального досвіду для студентів; якістю професійної взаємодії під час перекладу; здатністю переносити набуті способи розв'язання перекладацьких проблем у нові комунікативні ситуації.

Практичним інструментом такого підходу може стати міжнародне перекладацьке завдання з чотирма послідовними етапами: спільне уточнення комунікативного запиту, колективне вироблення перекладацького рішення, взаємне редагування та обґрунтування остаточного варіанта для адресата. Його оцінювання доцільно будувати на поєднанні якості тексту, аргументованості рішень, культурної адекватності й внеску учасника в командну роботу. Це авторська педагогічна пропозиція, ефективність якої потребує подальшої емпіричної перевірки. Для української перекладацької освіти її впровадження відкриває шлях від кількісних показників міжнародної активності до вимірюваних професійних результатів.

Список використаних джерел:

1. Knight J. Internationalization Remodeled: Definition, Approaches, and Rationales. *Journal of Studies in International Education*. 2004. Vol. 8, no. 1. P. 5–31. DOI: 10.1177/1028315303260832

2. Leask B. Internationalizing the Curriculum. London ; New York : Routledge, 2015. 208 p.

3. Beelen J., Jones E. Redefining Internationalization at Home. The European Higher Education Area / ed. by A. Curaj et al. Cham : Springer, 2015. P. 59–72. DOI: 10.1007/978-3-319-20877-0_5

4. Beecroft R., Bauer P. The Potential of a Telecollaborative Translation Course: Virtual Exchange During the Pandemic and Beyond. *Transferring Language Learning and Teaching From Face-to-Face to Online Settings* / ed. by C. N. Giannikas. Hershey : IGI Global, 2022. P. 108–129. DOI: 10.4018/978-1-7998-8717-1.ch006

5. Clouet R., Massot N. Designing and Implementing an Online Seminar in Telecollaboration. Machine *Translation and Intercultural Communication (MTIC). SKASE Journal of Translation and Interpretation*. 2024. Vol. 17, no. 2. P. 29–50. DOI: 10.33542/JTI2024-2-3

6. Fortanet-Gómez I., Drobotun V. Collaborative Online International Learning (COIL) between Spanish and Ukrainian Students: New Tasks and New Relationships. *Miscelánea: A Journal of English and American Studies*. 2025. Vol. 71. P. 91–112. DOI: 10.26754/ojs_misc/mj.202511126

7. European Master's in Translation. Competence Framework 2022. Brussels : European Commission, 2022. 12 p.

Liliia Tereshchenko
PhD, assistant professor,
Vinnytsia Institute of Trade and Economics SUTE

REPRESENTING MENTAL HEALTH ON YOUTUBE: A CORPUS-BASED ANALYSIS OF VIDEO DESCRIPTIONS AND TRANSCRIPTS

YouTube has become an important platform for public discussion of a variety of issues, including self-management, career choices, inspiration, and mental health [1]. When choosing among numerous suggested videos, viewers often consult descriptions, timestamps, and transcripts to identify content relevant to their needs. Alongside providing information, video descriptions can introduce personal experiences, identify the issues addressed in a video, and direct viewers towards support. Their language is therefore relevant to the study of how mental health is represented for a broad, non-specialist audience.

The **aim** of this paper is to examine the lexical features of such discourse in the descriptions published on the YouTube channel of *Mind, the mental health charity* (https://www.youtube.com/@MindMentalHealthCharity).

The channel addresses mental health across several interconnected content areas. Its videos concern mental health conditions and symptoms, including anxiety, depression and trauma; personal accounts of psychological difficulties and recovery; ways of coping and seeking help; and the role of family, friends, carers and communities. They also address experiences situated in everyday life, such as work, eating and sleeping. These areas make the channel a useful source for examining how descriptions bring together clinical terms, words for subjective experience and the practical language of support.

The lexical material for the study was drawn from the descriptions of 35 videos on the channel (total: 10,000 words). The descriptions were compiled into a corpus and uploaded to LancsBox 6.0, where a frequency list was generated. The resulting list records how often individual word forms occur in the collected descriptions. For the subsequent semantic analysis, the selection threshold was set at three occurrences. Words that occurred at least three times were examined for their relevance to the representation of mental health; grammatical words, numbers, and other items with limited thematic value were excluded from the thematic grouping.

Related forms were then manually combined to make the analysis more informative at the lexeme level. For example, the lemes *feel, feeling, feelings* and *felt* were considered together, while *help, helped, helping* and *helpful* formed a related lexical group. The most relevant lexemes were organised into thematic categories covering the following: 1) mental health and wellbeing; 2) conditions and symptoms; 3) feelings and thoughts; 4) personal experience and recovery; 5) coping and practical guidance; 6) treatment and access to services; 7) relationships and community; 8) life contexts and creative expression. This approach makes it possible to identify the principal themes of the selected descriptions while retaining a distinction between the frequency of a word form and the broader semantic role of a lexeme.

The thematic grouping shows that the descriptions represent mental health through both specialised terms and language associated with everyday experience. In the category of mental health and wellbeing, *health* (64) and *mental* (57) are prominent, while *mind* (17), *care* (8) and *wellbeing* (5) broaden the discussion beyond named conditions.

The category of conditions and symptoms gives the discourse a more specific vocabulary. It includes *problem* (26), *depression* (16), *medication* (15), *anxiety* (13), *disorder* (11) and *symptom* (9). Less frequent items, such as *trauma* (5) and *PTSD* (3), extend its range. Alongside these terms, words for inner experience are highly visible: the related forms of *think* occur 79 times and those of *feel* 74 times. Their prominence suggests that the descriptions present mental health partly through thoughts and feelings, as well as through diagnostic labels.

Support and possible responses to difficulties form another substantial part of the vocabulary. The group of words derived from *help* has 90 occurrences, followed by *support* (27) and *cope* (14). Terms connected with services, including *hospital* (7), *therapy* (4), *A&E* (3) and *GP* (3), place practical guidance alongside references to professional care. The descriptions also draw on personal narratives: *experience* and its related forms occur 30 times, while *struggling* (7) and *recovery* (6) point to difficulty and change over time.

Finally, *people/person* (50), *someone* (36), *family* (16) and *friends* (14) situate mental health within relationships. References to *eating* (16), *work* (8), *music* (8) and *sleeping* (4) connect it to daily activities. Taken together, the categories suggest that the selected descriptions represent mental health as a matter of symptoms, lived experience, social relationships and access to help. These conclusions concern lexical patterns in the 35 descriptions, rather than the full content of the videos.

The further analysis of the full texts helps explain how the lexical categories function in context. The vocabulary of conditions and symptoms often appears alongside personal accounts. In Text 5, rejection-sensitive dysphoria is introduced through an explanation of RSD and Georgia's experience of it. Text 13 similarly connects an eating problem with James's difficulty in getting help because of stereotyping. Such examples give the terminology a human context: the texts describe what a condition means in a particular life and name it.

The prominence of *think* (79 occurrences across related forms) and *feel* (74) reflects this attention to subjective experience. In Text 33, speakers discuss frightening thoughts after childbirth and the difficulty of telling others about them. In Text 35, one participant says, "I can't control these thoughts that are in my head." First-person accounts allow speakers to describe experiences that a diagnostic term alone cannot convey. Videos also address recovery and coping: Text 6 describes Georgia's anxiety toolkit, while Text 11 outlines ways of seeking support during eating disorder recovery.

A notable feature of the corpus is its use of personal pronouns. The frequency list records *I* (319), *my* (78) and *myself* (18), alongside *you* (245), *your* (49) and *yourself* (18). These forms serve different purposes across the videos. First-person pronouns are

especially prominent in testimony, where speakers recount their feelings, choices and encounters with services. Second-person forms frequently occur in guidance addressed directly to viewers. Text 22, for example, invites viewers experiencing panic attacks to "Try these practical tips," while Text 28 addresses someone whose family member has been sectioned and explains what they can do. The movement between I and you brings personal testimony into contact with practical advice.

Relationships also shape the representation of mental health. Text 34 describes carers' experiences of support from friends and family, and Text 3 encourages people who are struggling to reach out. At the same time, videos sometimes acknowledge that advice is individual rather than universal: Text 6 notes that Georgia's toolkit "might not work for everyone." This qualification helps avoid presenting one person's coping strategy as a general solution.

The analysis of 35 videos from *Mind, the mental health charity*'s YouTube channel shows that mental health is represented through an interaction of clinical vocabulary, personal testimony and practical guidance. In the video descriptions and accompanying transcribed text, terms naming conditions and symptoms occur alongside words for thoughts, feelings, relationships and everyday activities. This combination presents mental health as both a matter of care and an experience embedded in daily life.

Thematic grouping reveals a strong emphasis on help, support and coping. References to professional services appear together with accounts of assistance from friends, family members and carers. The videos also acknowledge differences between individual experiences, avoiding the suggestion that a single coping strategy will work for everyone.

Personal pronouns are a distinctive feature of the material. Frequent first-person forms support accounts of lived experience, while second-person forms address viewers directly when offering information or advice. This movement between *I* and *you* pronouns connects individual stories with the needs of a wider audience.

References:

1. Іваницька Н.Б., Терещенко Л.Я. Лексичні маркери тактики емотивного впливу в англомовному бізнес-орієнтованому жанрі Ted Talks: корпусний аналіз. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. 2026. Вип. 216. С. 173-183.

Валентина Тимкова
кандидат філологічних наук, доцент
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ПРОФЕСІЙНОГО МОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ПРАВНИКІВ

Сучасний етап розвитку юридичної освіти характеризується суттєвими змінами, зумовленими цифровою трансформацією суспільства, європейською інтеграцією, реформуванням правової системи України та зростанням вимог до професійної підготовки майбутніх правників. За цих умов особливої актуальності набуває проблема формування культури професійного мовлення, оскільки саме мовлення є одним із головних інструментів професійної діяльності юриста. Від рівня сформованості мовленнєвої культури залежать якість правової аргументації, ефективність комунікації, переконливість виступів, точність укладання юридичних документів та дотримання норм професійної етики.

Професійне мовлення правника є складною інтегративною характеристикою, що поєднує мовну грамотність, комунікативну компетентність, логічність мислення, культуру спілкування, риторичну майстерність, уміння вести конструктивний діалог і переконливо аргументувати власну позицію. Майбутній юрист повинен не лише досконало володіти нормами сучасної української літературної мови, а й уміти застосовувати їх у різних видах професійної діяльності: під час підготовки процесуальних документів, ведення переговорів, участі в судових засіданнях, консультування громадян, публічних виступів та роботи з нормативно-правовими актами.

У сучасній педагогічній науці формування культури професійного мовлення майбутніх правників ґрунтується на комплексному застосуванні кількох методологічних підходів. Провідним є компетентнісний підхід, який орієнтує освітній процес на формування інтегральних і спеціальних компетентностей, необхідних для здійснення професійної діяльності. У цьому

контексті культура професійного мовлення розглядається не лише як сукупність мовних знань, а як здатність ефективно використовувати мовні ресурси для розв'язання професійних завдань.

Важливого значення набуває комунікативно-діяльнісний підхід, відповідно до якого мовленнєві вміння формуються насамперед у процесі активної мовленнєвої діяльності. Саме тому сучасна юридична освіта дедалі ширше використовує інтерактивні методи навчання: дискусії, моделювання професійних ситуацій, аналіз судової практики, кейс-метод, дебати, рольові ігри, моделювання судових засідань (moot court). Такі форми роботи створюють умови для розвитку професійного мовлення, критичного мислення та аргументаційних навичок.

Не менш важливим є особистісно орієнтований підхід, який передбачає розвиток індивідуальних здібностей здобувачів освіти, формування їхньої професійної мотивації, відповідальності за власне мовлення, прагнення до постійного самовдосконалення. Культура професійного мовлення майбутнього юриста формується не лише під час аудиторної роботи, а й у процесі самостійного опрацювання наукової літератури, аналізу законодавства, виконання дослідницьких завдань, підготовки доповідей, презентацій та участі в наукових заходах.

Особливої актуальності в сучасних умовах набуває цифровий підхід. Використання електронних освітніх платформ, мультимедійних технологій, онлайн-курсів, електронних правових баз даних, цифрових бібліотек та систем дистанційного навчання значно розширює можливості професійної мовної підготовки майбутніх правників. Цифрові інструменти забезпечують оперативний доступ до нормативно-правових актів, судової практики, наукових джерел, дозволяють організовувати інтерактивне навчання та здійснювати постійний моніторинг навчальних досягнень студентів.

Окремої уваги заслуговує використання систем штучного інтелекту в юридичній освіті. Сучасні генеративні моделі можуть допомагати здобувачам освіти аналізувати юридичні тексти, удосконалювати структуру документів,

перевіряти мовні помилки, моделювати професійні комунікативні ситуації, здійснювати пошук інформації та генерувати варіанти правової аргументації. Водночас застосування таких технологій потребує дотримання принципів академічної доброчесності, розвитку критичного мислення та обов'язкової перевірки достовірності отриманих результатів.

Ефективним засобом формування культури професійного мовлення майбутніх правників є впровадження практикоорієнтованого навчання. Його сутність полягає у максимальному наближенні освітнього процесу до реальних умов професійної діяльності. Особливу роль у цьому відіграють юридичні клініки, діяльність яких спрямована на розвиток професійних компетентностей здобувачів освіти. Під час роботи з клієнтами студенти набувають досвіду ділового спілкування, вчаться грамотно формулювати юридичні консультації, добирати переконливі аргументи, дотримуватися норм мовленнєвого етикету, професійної етики та конфіденційності. Такі форми роботи сприяють розвитку відповідальності за кожне висловлене слово, формують навички ефективної правничої комунікації та професійної мовленнєвої поведінки.

Не менш важливим напрямом підготовки майбутніх правників є розвиток навичок академічного та юридичного письма. Складання позовних заяв, договорів, процесуальних документів, правових висновків, аналітичних довідок, наукових статей і тез вимагає від студентів високого рівня мовної компетентності, точності терміновживання, логічності викладу, аргументованості суджень та дотримання норм офіційно-ділового стилю. Саме тому в освітньому процесі доцільно широко використовувати редакторські вправи, аналіз мовних помилок у юридичних документах, редагування процесуальних текстів, підготовку юридичних висновків і презентацію результатів власних досліджень.

Сучасні освітні технології суттєво розширюють можливості формування культури професійного мовлення. Інтерактивні платформи, сервіси спільної роботи, електронні освітні середовища, відеоконференції та мультимедійні ресурси забезпечують активну взаємодію між викладачем і студентами,

сприяють розвитку навичок публічного виступу, участі у професійних дискусіях та дистанційній комунікації. Особливого значення набуває використання цифрових правових ресурсів, електронних реєстрів судових рішень, інформаційно-пошукових систем законодавства, що формують інформаційно-комунікаційну компетентність майбутніх юристів.

Водночас цифровізація освіти актуалізує питання інформаційної культури та академічної доброчесності. Майбутній правник повинен не лише вміти користуватися сучасними цифровими ресурсами, а й критично оцінювати інформацію, перевіряти її достовірність, правильно оформлювати покликання, дотримуватися авторського права та етичних принципів використання інформації. Особливо це стосується застосування систем штучного інтелекту, які дедалі активніше інтегруються в освітній процес. Використання таких технологій має бути спрямоване не на механічне створення текстів, а на розвиток аналітичного мислення, удосконалення мовлення, підготовку до професійної діяльності та вироблення навичок самостійного прийняття рішень.

Важливим чинником формування культури професійного мовлення є мовленнєве середовище закладу вищої освіти. Саме воно визначає рівень комунікативної культури здобувачів освіти, сприяє засвоєнню норм сучасної української літературної мови, формуванню професійного етикету та культури академічного спілкування. Значний потенціал мають студентські наукові гуртки, конференції, круглі столи, дебатні клуби, конкурси ораторського мистецтва, які створюють умови для розвитку мовленнєвої активності, навичок переконливої аргументації та професійної самопрезентації.

Особливої уваги потребує інтеграція мовної підготовки із фаховими юридичними дисциплінами. Такий міждисциплінарний підхід забезпечує формування професійного мовлення не ізольовано, а безпосередньо в процесі вивчення конституційного, цивільного, кримінального, адміністративного та міжнародного права. Це сприяє глибшому засвоєнню юридичної термінології, розвитку професійного мислення, умінню аргументовано відстоювати правову позицію та здійснювати ефективну комунікацію у професійній сфері.

Отже, сучасні підходи до формування культури професійного мовлення майбутніх правників ґрунтуються на поєднанні компетентнісного, комунікативно-діяльнісного, особистісно орієнтованого, аксіологічного та цифрового підходів. Їх реалізація забезпечує розвиток мовної, комунікативної, інформаційної та професійної компетентностей, що є необхідною передумовою підготовки висококваліфікованих правників, здатних ефективно здійснювати професійну діяльність в умовах сучасного інформаційного суспільства.

Висновки. Формування культури професійного мовлення майбутніх правників є одним із пріоритетних напрямів модернізації юридичної освіти. Високий рівень мовленнєвої культури забезпечує ефективність професійної комунікації, якість юридичної аргументації, дотримання етичних норм і зміцнення довіри до правничої професії. Найбільш результативними є компетентнісний, комунікативно-діяльнісний, особистісно орієнтований та цифровий підходи, реалізація яких передбачає використання інтерактивних методів навчання, юридичних клінік, академічного письма, цифрових освітніх технологій і можливостей штучного інтелекту. Перспективним напрямом подальших досліджень є розроблення моделей інтеграції технологій штучного інтелекту у процес мовленнєвої підготовки майбутніх правників із дотриманням принципів академічної доброчесності та професійної етики.

Список використаних джерел:

1. Бабич Н. Д. Основи культури мовлення. Львів : Світ, 2018. 232 с.

2. Бондаренко Н.В. Формування комунікативної компетентності майбутніх правників у закладах вищої освіти. *Педагогічний дискурс*. 2022. № 33. С. 23-28.

3. Мацько Л.І., Мацько О.М. Риторика. Київ : Вища школа, 2019. 311 с.

4. Семеног О.М. Культура наукової української мови. Суми: Університетська книга, 2021. 216 с.

5. Шевчук С.В., Клименко І.В. Українська мова за професійним спрямуванням. Київ : Алерта, 2023. 696 с.

Наталія Тимощук
кандидат філологічних наук, доцент
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

СУЧАСНИЙ АНГЛОМОВНИЙ НАУКОВИЙ ДИСКУРС: ЛЕКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ

Дискурсологія є одним із ключових напрямів сучасних мовознавчих і гуманітарних досліджень. Численність дефініцій дискурсу зумовлена різноаспектністю наукових підходів до його осмислення та складністю самого феномену. Водночас дотепер у науковому просторі не вироблено уніфікованого визначення, яке б повною мірою охоплювало його багатогранність і різні сфери функціонування [3, с. 23].

На слушну думку Т.Б. Маслової, «науковий дискурс актуалізує спеціальні знання із різних сфер наукової діяльності, саме тому він займає особливе місце в сучасних мовознавчих дослідженнях» [2, с. 40]. Вагомий внесок у його вивчення зробили Н.М. Разинкіна, М.М. Глушко, Н.Б. Іваницька, О.М. Ільченко, В.І. Карабан, В.О. Нечипоренко, Л.Я. Терещенко, D. Swales, A. Duszak, K. Hyland, A. Mauranen, E. Ventola та ін. Н.Б. Іваницька зазначає, що «науковий дискурс є надскладною когнітивною структурою, в основі якої лежить відображена в мові відповідність між нашим уявленням про світ і репрезентацією цього уявлення в мові» [1, с. 221].

Особливе місце в системі міжнародної академічної комунікації посідає англомовний науковий дискурс, який слугує важливим засобом поширення та обміну науковими знаннями. Йому притаманні усталені норми побудови наукового повідомлення, точність, логічність, аргументованість і відповідний добір мовних засобів. Зазначені характеристики відображаються на різних рівнях мовної організації наукового тексту, зокрема на лексичному.

Морфологічно терміни переважно представлені іменниками, однак вони також можуть функціонувати як дієслова та прикметники, семантично пов’язані з відповідними іменниковими формами. Такі одиниці утворюють своєрідні

термінологічні словотвірні ряди, наприклад: *definition – define – definitional; evaluation – evaluate – evaluative; interpretation – interpret – interpretative; observation – observe – observational; prediction – predict – predictive*. Окрему групу становлять терміни, утворені шляхом словоскладання, зокрема *interpersonal – intrapersonal; monolingual – multilingual; intercultural – cross-cultural; macrolinguistic – microlinguistic; interdisciplinary – multidisciplinary.*

Важливою лексико-граматичною особливістю англомовного наукового дискурсу є також широке використання стійких словосполучень і лексико-граматичних моделей, які характеризуються певними обмеженнями щодо лексичної сполучуваності. Такі конструкції можна систематизувати відповідно до їхньої семантики: для вираження процесів і станів — *be engaged in, be exposed to, be found, be stated*; набуття знань або отримання інформації — *be accompanied by, be confronted with, be derived from, be noted*; систематизації й організації матеріалу — *be based on, be concerned with, be confined to, be connected with, be related to*; оцінювання отриманих результатів — *be convinced, be mixed with, be opposed to*; формулювання висновків — *be concluded*; передавання вже відомої інформації — *be mentioned, be referred to, be said*.

Загальнонаукова лексика становить семантичне підґрунтя англомовного наукового дискурсу та характеризується універсальністю функціонування в різних галузях знань. На відміну від вузькоспеціальної термінології, такі лексичні одиниці не обмежуються окремою предметною сферою, а використовуються для вербалізації основних етапів і процедур наукової діяльності, зокрема формулювання проблеми, висунення гіпотез, обґрунтування теоретичних положень, опису методів, інтерпретації отриманих результатів і формулювання висновків. До типових загальнонаукових лексем належать *analysis, approach, assumption, evidence, method, result, finding, conclusion*, які утворюють усталені словосполучення, характерні для наукової комунікації: *to adopt an approach, to formulate an assumption, to provide evidence, to obtain results, to report findings, to draw conclusions*.

Характерною рисою лексичної системи англомовного наукового дискурсу є також розвинена словотвірна структура. Значна частина наукової лексики утворюється за продуктивними словотвірними моделями, серед яких особливе місце посідає суфіксація. Продуктивними є суфікси *-er/-or, -ion/-tion, -ing, -ity*, за допомогою яких утворюються назви осіб (*researcher, investigator*), процесів і дій (*classification, interpretation, processing, modelling*), а також властивостей і характеристик (*validity, reliability, variability*).

Таким чином, лексична організація англомовного наукового дискурсу підпорядкована основним принципам наукової комунікації — точності, логічності, однозначності та змістовій насиченості. Її характерними ознаками є активне використання термінологічної та загальнонаукової лексики, продуктивних словотвірних моделей, а також усталених лексико-граматичних конструкцій.

Список використаних джерел:

1. Іваницька Н.Б. Реалізація комунікативної стратегії переконання в різномовних наукових статтях: зіставний аспект. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського*. 2021. Том 32 (71). № 1. Ч. 1. С. 220–228.

2. Маслова Т.Б. Типологія наукового дискурсу в сучасній мовознавчій парадигмі. *Англістика та американістика*. 2013. Вип. 10. С. 39–43. URL: https://nbuv.gov.ua/UJRN/antame_2013_10_13.

3. Томахів М.В. Англомовний науковий дискурс: сучасний стан та перспективи подальших досліджень. *Одеський лінгвістичний вісник*. № 5. Т. 2. 2015. С. 23–32.

Тетяна Ткачук
кандидат філологічних наук, доцент
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ В АНГЛО-УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ МЕДІЙНИХ ТЕКСТІВ

Переклад англомовних медійних текстів українською мовою передбачає не лише добір лексичних відповідників, а й перебудову формальної організації висловлення відповідно до норм цільової мови. Системні відмінності англійської та української мов зумовлюють зміни морфологічного оформлення мовних одиниць, їхньої синтаксичної функції та способу вираження змістових відношень. Сучасні дослідження англо-українського перекладу засвідчують, що такі перебудови охоплюють лексичний, граматичний та синтаксичний рівні [5].

Метою дослідження є визначення основних способів реалізації структурно-семантичних перетворень в англо-українському перекладі медійних текстів та встановлення чинників, що зумовлюють вибір відповідного перекладацького рішення.

У межах цієї роботи під структурно-семантичними перетвореннями розуміємо комплексні зміни формальної організації та способу вираження змісту вихідного висловлення, необхідні для його функціонально адекватного відтворення українською мовою. Такі перетворення можуть виявлятися у зміні граматичного оформлення мовної одиниці, перебудові синтаксичних зв’язків, зміні членування речення або переоформленні семантичних відношень між його компонентами. Такий підхід узгоджується з розумінням перекладацької трансформації як зміни формальних або семантичних компонентів вихідного тексту за умови збереження інформації, призначеної для передачі [2]. Необхідність реконструкції англійських синтаксичних конструкцій під час їх відтворення українською мовою зумовлена, зокрема, типологічними відмінностями двох мов [4].

Одним із проявів такого перетворення є зміна способу граматичного оформлення конструкції. Такий тип перетворення представлено в реченні *After*

visiting several toyshops, we managed to buy a teddy-bear, у якому герундіальна конструкція after visiting передається українським дієприслівниковим зворотом: *«Обійшовши кілька магазинів іграшок, ми купили плюшевого ведмедика»* [1, с. 146]. Відбувається зміна формального способу вираження додаткової дії: англійська герундіальна конструкція замінюється українською дієприслівниковою конструкцією. Переклад передбачає не збереження формальної структури оригіналу, а її адаптацію до граматичної системи української мови.

Водночас структурне перетворення може охоплювати синтаксичну організацію всього висловлення. Це можна простежити на прикладі речення *Kent had a frantic sense of walls rising up between him and his purpose,* перекладене як *«У Кента з'явилося жахливе відчуття, що перед ним, на його шляху до мети, з'явилася непереборна перешкода»* [1, с. 147]. В англійському реченні Kent виконує функцію підмета, тоді як в українському відповіднику він стає додатком; водночас компонент sense, який в оригіналі є додатком, набуває функції підмета. Таким чином, відбувається перебудова предикативного центру речення. Подібні синтаксичні реконструкції є закономірним наслідком відмінностей у способах організації англійських та українських конструкцій [4].

Ще один приклад демонструє зміну синтаксичної перспективи висловлення: *His mind twisted off into uncontrollable fury - «У його голові все почорніло від раптового нападу нестримного гніву»* [1, с. 147]. В англійському реченні підмет mind у перекладі переоформлюється як обставина місця «у його голові». Одночасно змінюється спосіб концептуалізації описуваного стану: англійська конструкція, побудована навколо образної дії twisted off, в українському перекладі передається конструкцією, що описує стан суб'єкта через його внутрішній простір. Цей приклад засвідчує взаємозв'язок синтаксичної перебудови та семантичної адаптації.

Окрему групу становлять перетворення, пов'язані зі зміною способу вираження семантичних відношень. Наприклад, англійський вислів *as long as I live* у різних контекстах може мати різні українські відповідники. У реченні *And, help me God, I'll never eat spinach again as long as I live* його передано як *«І, Богом присягаюся, я більше ніколи в житті не буду їсти шпинат»* [1, с. 146]. Натомість

у реченні *I'll take care for her as long as I live* відповідником є *«Я буду піклуватися про неї, поки я живий»* [1, с. 146]. Таким чином, одна й та сама англійська конструкція передається різними перекладацькими рішеннями залежно від контексту. У першому випадку часова конструкція замінюється українським прислівниковим сполученням «у житті», тоді як у другому зберігається близький до оригіналу спосіб вираження часової семантики [1].

Семантичний аспект особливо виразний у випадках, пов'язаних із конверсивними відношеннями. Конверсія передбачає переоформлення відношення між учасниками ситуації та може супроводжуватися зміною формального способу представлення відповідного значення. У ширшій системі перекладацьких трансформацій такі випадки можуть розглядатися як один із механізмів структурно-семантичної перебудови [2]. Конверсивні трансформації не становлять окремого від інших явища, а можуть бути включені до ширшого аналізу структурних і семантичних змін, що відбуваються під час перекладу.

Основним чинником вибору трансформації є контекст. Значення мовної одиниці та спосіб її перекладу визначаються не лише її словниковим значенням, а й синтаксичним оточенням, ширшим контекстом і семантико-стилістичними зв'язками. Це ілюструє речення *At first he pooh-poohed the story, but he became thoughtful,* перекладене як *«Спочатку він не хотів і слухати, але потім замислився, …»* [1, с. 147]. Англійське pooh-poohed передається українською описовою конструкцією, яка не відтворює формальної структури оригіналу, але передає його зміст у відповідному контексті. Подібна залежність перекладацького рішення від контексту простежується і в сучасних дослідженнях перекладацьких трансформацій у медійному дискурсі [5].

Сучасні дослідження англо-українського перекладу медійних текстів засвідчують активне застосування перекладацьких трансформацій для досягнення еквівалентності та врахування міжкультурних відмінностей [5]. Дослідження синтаксичних конструкцій наголошує на необхідності їх перебудови відповідно до норм української мови [4], тоді як аналіз трансформацій у медійному дискурсі демонструє застосування перестановки, заміни синтаксичної структури, додавання та вилучення залежно від

комунікативних завдань тексту [6]. Це дає підстави розглядати структурні та семантичні зміни як взаємопов'язані компоненти перекладацького процесу.

Аналіз матеріалу дає підстави виокремити три взаємопов'язані площини структурно-семантичних перетворень в англо-українському перекладі: граматичну, що передбачає зміну способу оформлення конструкції; синтаксичну, пов'язану зі зміною функцій членів речення та його предикативної організації; семантичну, яка виявляється у зміні способу представлення змістових відношень. При цьому межі між зазначеними типами не є абсолютними: граматична зміна може спричиняти синтаксичну перебудову, а синтаксична перебудова — супроводжувати переоформлення способу вираження змісту.

Підсумовуючи, структурно-семантичні перетворення в англо-українському перекладі медійних текстів реалізуються через взаємопов'язані зміни граматичного оформлення, синтаксичної функції та способу вираження семантичних відношень. Їх застосування зумовлене системними відмінностями англійської й української мов, контекстуальним значенням одиниць та семантико-стилістичною організацією висловлення. Перекладацьку трансформацію доречно розглядати не як ізольовану заміну окремої мовної форми, а як комплексний процес перебудови висловлення, спрямований на збереження його змісту та забезпечення природності й функціональної адекватності українського перекладу. Перспективним є подальше дослідження структурно-семантичних перетворень з урахуванням жанрової специфіки медійних текстів та їхньої комунікативно-прагматичної організації.

Список використаних джерел:

1. Ткачук Т. І., Паславська І. Б. Особливості застосування перекладацьких конверсивних трансформацій. *Актуальні питання гуманітарних наук.* 2023. Вип. 61, т. 3. С. 145–149. DOI: 10.24919/2308-4863/61-3-23.

2. Селіванова О. О. Проблема диференціації перекладацьких трансформацій. *Нова філологія.* 2012. № 50. С. 201–208.

3. Сіняговська І. Ю. Визначення та класифікація перекладацьких трансформацій у процесі художнього перекладу тексту. *Наукові праці. Філологія. Мовознавство.* 2014. Вип. 209. Т. 221. С. 89–93.

4. Антонюк Г. Д., Балашова Т. В., Ткачів М. М. Способи відтворення синтаксичних конструкцій при перекладі з англійської мови на українську. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія».* Серія «Філологія». 2023. Вип. 19(87). С. 20–25. DOI: 10.25264/2519-2558-2023-19(87)-20-25.

5. Bilous N., Diachuk L., Dovzhenko I. Lexical transformations used while translating English media texts into Ukrainian. *International Humanitarian University Herald.* Philology. 2023. Vol. 1. № 59. P. 172–175. DOI: 10.32841/2409-1154.2023.59.1.39.

6. Ahibalova T. M., Karachova D. V., Lyutviyeva Ya. P. Translation transformations at the sentence level in economic media discourse. *Вчені записки Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського.* Серія: Філологія. Журналістика. 2022. Т. 33 (72). № 1, ч. 2. С. 65–71.

Уляна Шостак
кандидат психологічних наук, доцент
Вінницький державний торговельно-економічний інститут ДТЕУ
Ірина Гамерська
кандидат педагогічних наук, доцент
Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка

МОВНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ КУЛЬТУРНИХ ЗНАЧЕНЬ У МІЖКУЛЬТУРНІЙ КОМУНІКАЦІЇ

Сучасні процеси глобалізації, академічної та професійної мобільності, а також розвиток цифрових форм взаємодії значно розширили простір міжкультурної комунікації. Англійська мова дедалі частіше функціонує як засіб спілкування між комунікантами, які належать до різних культурних спільнот і мають відмінний соціальний та комунікативний досвід. За таких умов володіння

лексичними одиницями та граматичними структурами іноземної мови саме по собі не гарантує адекватного розуміння співрозмовника. Комунікативна ефективність значною мірою залежить від здатності інтерпретувати значення мовних одиниць у відповідному культурному контексті, розпізнавати культурно зумовлені конотації та співвідносити висловлювання з комунікативними нормами іншої культури.

Зв'язок мови та культури не обмежується наявністю у словниковому складі назв специфічних предметів, явищ, традицій чи звичаїв. Мова бере участь у концептуалізації досвіду, закріплюючи способи осмислення дійсності, що формуються в певному соціокультурному середовищі. Саме тому культурний компонент значення може виявлятися не лише в безеквівалентній або культурно маркованій лексиці, а й у семантиці та прагматиці загальновживаних мовних одиниць.

Метою дослідження є визначення особливостей мовної репрезентації культурних значень та з'ясування їхньої ролі у процесі міжкультурної комунікації. Особливу увагу зосереджено на взаємозв'язку мовного значення, культурної концептуалізації та прагматичного контексту, а також на необхідності врахування цих взаємозв'язків у процесі іншомовної підготовки.

Важливим для розуміння взаємозв'язку мови, культури та пізнання є підхід культурної лінгвістики (Cultural Linguistics), представлений у працях Ф. Шаріфіана. Дослідник розглядає культурні концептуалізації як результат колективного досвіду певної культурної спільноти та виокремлює культурні схеми, культурні категорії і культурні метафори як основні форми їхнього вияву [1]. Такий підхід дозволяє розглядати мову не як нейтральний інструмент позначення об'єктивної реальності, а як простір, у якому відображаються й актуалізуються колективно сформовані способи її осмислення.

Культурні схеми охоплюють знання й уявлення про типові ситуації, соціальні ролі, моделі поведінки та очікувані способи взаємодії. Вони формуються в процесі соціалізації та засвоєння культурного досвіду і впливають на те, як людина інтерпретує мовне повідомлення. Культурні категорії, своєю

чергою, відображають характерні для певної спільноти способи класифікації явищ, тоді як культурні метафори забезпечують осмислення абстрактних понять через образи, закріплені у колективному досвіді [1]. Відповідно, мовна одиниця може активувати значно ширший комплекс культурних асоціацій, ніж той, який безпосередньо представлений її словниковою дефініцією.

Це особливо помітно під час міжкультурної взаємодії. Формально еквівалентні слова у двох мовах не завжди викликають у носіїв цих мов однакові асоціації та не обов'язково займають тотожне місце в системі культурних цінностей. Поняття, пов'язані, наприклад, із приватністю, особистим простором, родиною, гостинністю, успіхом, професійною ієрархією, часом або ввічливістю, можуть мати близьке денотативне значення, але відрізнятися за культурними конотаціями та комунікативними очікуваннями. Культурне значення доцільно розглядати не як додатковий, факультативний компонент семантики, а як один із чинників, що визначають дійсне функціонування мовної одиниці в комунікації.

Особливого значення це набуває щодо культурно маркованих одиниць. У попередньому дослідженні етнокультурних реалій було встановлено, що такі одиниці акумулюють не лише інформацію про певний об'єкт чи явище, а й культурний досвід, історичну пам'ять, цінності та асоціації відповідної спільноти [2]. Їхня інтерпретація передбачає вихід за межі суто мовного значення. Проте культурна зумовленість семантики не обмежується етнокультурними реаліями. Вона може бути менш очевидною в загальновживаній лексиці, формулах ввічливості, способах вираження прохання, незгоди, оцінки, подяки, відмови чи критики.

Саме на цьому рівні семантична проблема переходить у прагматичну. І. Кечкеш, розглядаючи міжкультурну прагматику із соціокогнітивної позиції, наголошує на взаємодії попереднього досвіду учасників комунікації та конкретного ситуативного контексту [3]. Значення висловлення в справжній комунікації не зводиться до суми словникових значень використаних одиниць. Воно формується в процесі інтерпретації, під час якої комунікант співвідносить мовний сигнал зі своїми попередніми знаннями, комунікативним досвідом, очікуваннями та актуальною ситуацією.

У межах однієї культурної спільноти значна частина таких фонових знань є спільною для учасників взаємодії, тому культурний компонент повідомлення часто залишається неусвідомленим. У міжкультурній комунікації ця спільність не може сприйматися як безумовна. Співрозмовники можуть по-різному визначати ступінь прямоти висловлення, припустимість критики, способи вираження незгоди, характер звертання до співрозмовника, межі формального й неформального спілкування. У результаті граматично правильне та семантично зрозуміле висловлення може отримати прагматичну інтерпретацію, якої не передбачав мовець.

Показовим у цьому контексті є феномен ввічливості. Лексичні маркери ввічливості не функціонують ізольовано від культурних моделей соціальної дистанції, статусу та міжособистісних відносин. Стратегія, яка в одному культурному середовищі сприймається як вияв поваги, в іншому може бути інтерпретована як надмірна формальність або дистанціювання. Аналогічно, пряме формулювання прохання чи незгоди може асоціюватися з відкритістю й ефективністю комунікації або, навпаки, сприйматися як категоричність залежно від культурного досвіду адресата. Отже, комунікативна функція мовної одиниці визначається не лише її семантичним потенціалом, а й культурними правилами її використання.

Попередній аналіз міжкультурних бар’єрів в англомовній комунікації також засвідчив, що причиною непорозуміння можуть бути не лише недостатні мовні знання, а й семантична варіативність мовних одиниць, відмінності прагматичних норм та неоднакова інтерпретація комунікативних намірів [4]. Особливо складними є ситуації, у яких учасники взаємодії формально розуміють використані слова, але по-різному інтерпретують їхню комунікативну функцію. У такому випадку бар’єр виникає не на рівні декодування мовної форми, а на рівні культурного осмислення повідомлення.

Зазначене дозволяє розглядати мовну репрезентацію культурних значень як багаторівневий процес. На семантичному рівні культурний компонент виявляється через конотації, асоціативні зв’язки та специфіку категоризації. На

когнітивному рівні мовна одиниця активує культурні схеми та попередній досвід комуніканта. На прагматичному рівні її значення конкретизується відповідно до комунікативної ситуації, соціальних ролей, культурних норм і намірів учасників взаємодії. Водночас ці рівні не функціонують ізольовано: під час справжнього спілкування вони взаємодіють і разом визначають результат інтерпретації.

Така позиція має безпосереднє значення для викладання іноземних мов. Традиційне засвоєння моделі «іншомовне слово – перекладний відповідник» є необхідним на початкових етапах навчання, проте недостатнім для підготовки до дійсної міжкультурної взаємодії. Здобувач має навчитися не лише визначати значення мовної одиниці, а й розуміти, за яких обставин вона використовується, які культурні асоціації може актуалізувати, яку комунікативну функцію виконує та як її може сприйняти представник іншої культурної спільноти.

У цьому контексті особливого значення набуває концепція міжкультурної комунікативної компетентності М. Байрама. У її сучасному переосмисленні володіння іноземною мовою розглядається не лише як здатність до правильного мовного продукування, а й як готовність до взаємодії з людьми, які мають іншу культурну ідентичність, інші соціальні цінності та моделі поведінки [5]. Такий підхід змінює саму логіку іншомовної підготовки: культура перестає бути додатковим країнознавчим блоком і стає складником роботи з мовою.

Практична реалізація цього підходу передбачає роботу з автентичними текстами й дискурсами, зіставлення способів вираження одного комунікативного наміру в різних культурних контекстах, аналіз культурних конотацій, інтерпретацію імпліцитних значень та обговорення ситуацій комунікативної неоднозначності. Доречним є використання завдань, у яких Здобувач має не просто перекласти висловлення, а пояснити можливі варіанти його сприйняття різними адресатами. Не менш важливим є аналіз ситуацій, у яких буквальний переклад є мовно правильним, однак не забезпечує адекватного відтворення прагматичного або культурного змісту.

Такий формат роботи особливо важливий у професійній іншомовній підготовці майбутніх філологів і перекладачів. Для перекладача розпізнавання

культурного значення безпосередньо пов’язане з необхідністю встановити не лише те, що позначає мовна одиниця, а й те, який смисл вона актуалізує для представника певної культури. Для філолога здатність аналізувати цей взаємозв’язок дає змогу глибше розуміти механізми функціонування мови в міжкультурному просторі. В обох випадках культурна інтерпретація стає складовою професійної мовної компетентності.

Водночас важливо уникати спрощеного розуміння зв’язку між мовою та культурою. Культурні значення не є абсолютно сталими характеристиками, однаковими для всіх представників певної національної чи етнічної групи. Вони змінюються під впливом соціального досвіду, поколіннєвих відмінностей, професійного середовища, глобалізаційних процесів та індивідуальної комунікативної практики. Міжкультурна комунікація, за І. Кечкешем, є не простим зіткненням двох наперед визначених культурних систем, а динамічним процесом, у якому учасники взаємодії спільно конструюють значення [3]. Тому культурний аналіз мовної одиниці не повинен перетворюватися на закріплення стереотипних уявлень про мовну поведінку певних народів.

Мовна репрезентація культурних значень є складним процесом, у якому взаємодіють семантичний, когнітивний і прагматичний рівні. Мовна одиниця не лише називає фрагмент дійсності, а й може актуалізувати культурні схеми, асоціації, ціннісні орієнтири та комунікативні очікування. Саме тому формальна мовна еквівалентність не завжди означає еквівалентність культурного смислу, а високий рівень лінгвістичної компетентності не автоматично забезпечує ефективність міжкультурної взаємодії.

Для іншомовної освіти це означає необхідність переходу від засвоєння мовних одиниць як ізольованих носіїв значення до їх аналізу в культурному й прагматичному контексті. Формування здатності розпізнавати культурні смисли, зіставляти різні способи їх мовної репрезентації та критично інтерпретувати комунікативну поведінку сприятиме розвитку міжкультурної комунікативної компетентності здобувачів. Особливої актуальності такий підхід набуває у професійній підготовці філологів і перекладачів, діяльність яких безпосередньо пов’язана з посередництвом між мовами, культурними значеннями та способами концептуалізації досвіду.

Список використаних джерел:

1. Sharifian F. Cultural Linguistics: Cultural Conceptualisations and Language. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2017. DOI: 10.1075/clscc.8.

2. Шостак У.В., Тимощук Н.М. Інтерпретація етнокультурних реалій у перекладі: психологічний та міжкультурний виміри. *Вісник науки та освіти*. 2026. № 6(48). С. 942–960. DOI: 10.52058/2786-6165-2026-6(48)-942-960.

3. Kecskes I. Intercultural Pragmatics. Oxford: Oxford University Press, 2014. DOI: 10.1093/acprof/9780199892655.001.0001.

4. Шостак У. В. Міжкультурні бар'єри в англомовній діловій комунікації та шляхи їх подолання у філологічному дискурсі. *Вісник науки та освіти*. 2026. № 4(46). С. 2461–2471. DOI: 10.52058/2786-6165-2026-4(46)-2461-2471.

5. Byram M. Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence: Revisite*d*. 2nd ed. Bristol: Multilingual Matters, 2021. DOI: 10.21832/9781800410251.

6. Sharifian F. Cultural Linguistics: The State of the Art. In: Sharifian F. (ed.). *Advances in Cultural Linguistics*. Singapore: Springer, 2017. P. 1–28.

Вероніка Яблочнікова

старший викладач

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

СИМУЛЯЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕРЕКЛАДАЧА-СИНХРОНІСТА

Симуляційне навчання сьогодні набуває все більшої популярності в різних сферах освіти і професійної підготовки. Особливо актуальним цей інноваційний підхід є у формуванні професійної компетентності перекладача-синхроніста — спеціаліста, який працює в умовах високого темпу, стресу та максимальної

адекватності передачі змісту. Традиційні методи навчання часто не можуть повністю відтворити реалії синхронного перекладу, тому впровадження симуляцій дозволяє створити максимально наближене до роботи середовище, де студент може відпрацьовувати навички, вдосконалювати реакцію і критично оцінювати власну діяльність. Ми розглянемо основні принципи симуляційного навчання, його переваги та практичне значення для розвитку професійної майстерності перекладача-синхроніста.

Сучасний розвиток міжнародної комунікації, цифровізація професійного середовища та зростання кількості міжнародних заходів зумовлюють необхідність удосконалення професійної підготовки перекладачів-синхроністів. Усний синхронний переклад належить до найбільш складних видів перекладацької діяльності, оскільки передбачає одночасне сприймання усного повідомлення, його осмислення, трансформацію мовними засобами іншої мови та продукування перекладу в умовах обмеженого часу. У зв'язку з цим традиційне засвоєння теоретичних знань і виконання окремих навчальних вправ потребують доповнення методами, які максимально наближають освітній процес до реальних професійних ситуацій [1].

Одним із перспективних підходів є симуляційне навчання, яке передбачає моделювання професійних ситуацій, наближених до умов реальної діяльності перекладача. Його сутність полягає у створенні навчального середовища, в якому здобувач освіти виконує професійні завдання в умовах, максимально наближених до реальних: працює з автентичними або спеціально підготовленими промовами, дотримується часових обмежень, реагує на зміну темпу мовлення, акцентів, термінології та комунікативних умов [1].

Актуальність симуляційного навчання визначається тим, що компетентність перекладача-синхроніста не може формуватися лише шляхом накопичення лінгвістичних і перекладознавчих знань. Професійна діяльність потребує комплексного поєднання мовної, перекладацької, стратегічної, інформаційно-технологічної, соціокультурної та психологічної компетентностей. Особливого значення набувають уміння швидко аналізувати інформацію, прогнозувати зміст

повідомлення, здійснювати компресію, застосовувати трансформації, контролювати якість власного мовлення та оперативно реагувати на непередбачувані труднощі.

Наприклад, студентам можна запропонувати змодельовану міжнародну конференцію, ділові переговори, пресконференцію, дипломатичну зустріч або онлайн-вебінар. Один із учасників виконує роль доповідача, інші — учасників заходу, а студент-перекладач здійснює синхронний переклад. Для підвищення рівня складності викладач може використовувати різну швидкість мовлення, спеціалізовану термінологію, фоновий шум, зміни тематики або непередбачені комунікативні ситуації.

Важливою перевагою такого підходу є контекстуалізація професійної діяльності. На відміну від ізольованого виконання вправ на переклад окремих речень чи коротких фрагментів, симуляція формує у студентів розуміння перекладу як комплексної професійної діяльності. Студент має не лише правильно передати зміст висловлювання, а й підтримувати необхідний темп, дотримуватися норм професійної комунікації, враховувати статус учасників комунікації та контролювати власне когнітивне навантаження [2].

Особливо перспективним є поєднання симуляційного навчання з цифровими технологіями. Використання відеоконференцій, платформ для дистанційної комунікації, аудіо- та відеоматеріалів, цифрових глосаріїв, систем автоматичного транскрибування та інструментів штучного інтелекту дає змогу створювати різноманітні сценарії професійної діяльності. Здобувачі освіти можуть працювати не лише в аудиторії, а й у форматі змодельованого онлайн-заходу, що відповідає сучасним тенденціям розвитку перекладацького ринку [2].

Не менш важливою складовою симуляційного навчання є рефлексія та зворотний зв’язок. Після завершення симуляції доцільно здійснювати аналіз виконаного перекладу за визначеними критеріями: точність передачі змісту, повнота, темп мовлення, термінологічна коректність, граматична та лексична

правильність, плавність мовлення, дотримання професійної етики, використання перекладацьких стратегій. Запис виконаного перекладу дозволяє студенту повторно проаналізувати власну діяльність і визначити типові помилки та шляхи їх подолання [3].

Отже, симуляційне навчання є перспективним підходом до професійної підготовки перекладачів-синхроністів, оскільки забезпечує інтеграцію теоретичних знань, практичних умінь і професійно значущих навичок у наближеному до реального середовищі. Його систематичне використання сприяє розвитку швидкості перекладацької реакції, стратегічного мислення, здатності працювати в умовах когнітивного навантаження та психологічного напруження, а також формуванню готовності до вирішення нестандартних професійних завдань. Перспективним напрямом подальших досліджень є розроблення моделі симуляційного навчання майбутніх перекладачів-синхроністів та системи критеріїв оцінювання їхньої діяльності в умовах змодельованої професійної комунікації.

Список використаних джерел:

1. Бєлих О. М., Рогач О. О. Методи навчання усного перекладу. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Германістика та міжкультурна комунікація»*. 2025. № 1. DOI: https://doi.org/10.32999/ksu2663-3426/2025-1-8.

2. Писанко М. Л. Навчання синхронного перекладу студентів перекладацьких спеціальностей закладів вищої освіти. *Вісник КНЛУ. Серія «Педагогіка та психологія»*. 2019. Вип. 31.

3. Статівка А. О. Практичний аспект навчання синхронного перекладу. *Закарпатські філологічні студії*. 2024. Т. 2, вип. 34. С. 114–117. DOI: https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2024.34.2.19.

Юлія Ясенчук
асистент
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Розвиток сучасних інформаційних технологій завжди породжує нові підходи до навчання, викладання та оцінювання студентів. В епоху розвитку штучного інтелекту (надалі ШІ), перед викладачами постали нові виклики: як виявляти ШІ та питання академічної доброчесності.

В Європейському Союзі відповідно до Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on Artificial Intelligence for Europe керуються наступним визначенням щодо «системи ШІ» (Artificial Intelligence (AI) systems): це системи програмного (та можливо апаратного) забезпечення, які розроблені людьми, що, з огляду на складну мету, діють у фізичному або цифровому вимірі, сприймаючи навколишнє середовище через збір даних, інтерпретацію отриманих структурованих або неструктурованих даних, міркування на основі знань або обробку інформації, отриманої з цих даних, і прийняття рішення про найкращі дії для досягнення поставленої мети [1, с. 68].

З найбільш поширених додатків ШІ є ChatGPT, Claude, Gemini, Microsoft Capilot, Gamma, Notion та інші. Наразі ШІ застосовують не лише для генерації тексту чи фрагментів наукової роботи, але й для створення презентацій, ілюстрацій, теоретичних карток та навіть завдань. Адже, при правильному написанні промту можна отримати максимально наближений або повністю бажаний результат.

Університети повинні дослідити відповідальне використання інструментів ШІ відповідно до своєї місії, цілей і цінностей, приділяючи належну увагу своїй законодавчій базі та ширшим наслідкам і впливу на суспільство, культуру та

економіку». Європейська асоціація університетів представила три ключові міркування. Перше має коріння в сьогоденні та закликає університети «офіційно обговорити відповідальне, етичне та прозоре використання інструментів штучного інтелекту та інших нових технологій зі співробітниками та студентами» [2, с. 31].

ШІ може бути одним з інструментів створення персоналізованого навчання. А саме розробку та впровадження завдань відповідно до рівня студентів.

Однак, основними бар'єрами для впровадження персоналізованого навчання на основі використання ШІ є недостатність технічної інфраструктури та відсутність чітких етичних норм. Дослідники зазначають, що для "визначення рамок застосування ШІ виникає потреба в розробці інституційних політик для закладу вищої освіти, що дозволить академічній спільноті визначити доцільну сферу застосування ШІ в освітньому процесі і запобігти використанню ШІ у сферах, де порушуються етичні норми" [3, с. 146].

Базовими принципами відповідального управління надійним ШІ згідно з Recommendation of the Council on Artificial Intelligence є (OECD, 2019):

• інклюзивне зростання, сталий розвиток і добробут на основі розширення людських можливостей і підвищення креативності, сприяння залученню недостатньо представлених груп населення, зменшення економічної, соціальної, гендерної та іншої нерівності та захист природного середовища;

• людиноцентричні цінності та справедливість через повагу до верховенства права, права людини та демократичних цінностей протягом усього життєвого циклу системи ШІ. До них належать свобода, гідність і незалежність, конфіденційність і захист даних, недискримінація і рівність, різноманітність, справедливість, соціальна справедливість і міжнародно визнані трудові права;

• прозорість і зрозумілість, що вимагає: надання необхідної інформації; сприяння загальному розумінню системи ШІ; обізнаності щодо взаємодії із системами ШІ на робочому місці; розуміння результату; у разі потреби оскарження отриманого від системи ШІ результату;

• надійність, безпека та захист упродовж усього життєвого циклу системи ШІ, зокрема забезпечення належного функціонування без необґрунтованого ризику, уможливлення аналізу результатів системи ШІ та відповідей на запит відповідно до контексту та узгодження з сучасним рівнем техніки; застосування систематичного підходу до управління ризиками на кожній фазі життєвого циклу системи ШІ на безперервній основі, включаючи конфіденційність, цифрову безпеку та упередженість;

• відповідальність/підзвітність, яку мають нести користувачі ШІ за дотримання зазначених принципів [1, с. 69].

Отже, використання штучного інтелекту в закладах вищої освіти розширює можливості створення навчальних матеріалів і персоналізації навчання, водночас актуалізуючи питання академічної доброчесності, прозорості та відповідальності учасників освітнього процесу. У зв'язку з цим його впровадження потребує чіткого інституційного врегулювання, належного технічного забезпечення та дотримання людиноцентричних принципів. Доцільним вбачаємо розроблення або оновлення положення про академічну доброчесність із включенням норм щодо використання ШІ. Такі норми мають визначати допустимі межі його застосування викладачами та студентами, вимоги до розкриття факту використання ШІ, перевірки згенерованих матеріалів і захисту персональних даних, а також відповідальність за порушення встановлених правил. Поєднання нормативного врегулювання з обговоренням етичних аспектів використання ШІ в академічній спільноті сприятиме його відповідальній інтеграції в освітній процес зі збереженням самостійності навчальної та наукової діяльності.

Список використаних джерел:

1. The Use of Artificial Intelligence in Higher Education / I. Drach et al. *International Scientific Journal of Universities and Leadership*. 2023. No. 15. P. 66–82. URL: https://doi.org/10.31874/2520-6702-2023-15-66-82 (date of access: 01.10.2026).

2. Андрощук А. Г., Малюга О. С. Використання штучного інтелекту у вищій освіті: стан і тенденції. *International Science Journal of Education & Linguistics*. 2024. Т. 3, № 2. С. 27–35. URL: https://doi.org/10.46299/j.isjel.20240302.04 (дата звернення: 01.10.2026).

3. Воротникова І., Дзябенко О., Морзе Н. Виклики впровадження персоналізованого навчання з використанням штучного інтелекту у вищій освіті. *Information Technologies and Learning Tools*. 2025. Т. 105, № 1. С. 144–157. URL: https://doi.org/10.33407/itlt.v105i1.5893 (дата звернення: 01.10.2026).

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ТРАНСЛЯТОЛОГІЇ, ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВСТВА ТА ТЕОРІЇ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

XI Всеукраїнської науково-практичної Інтернет–конференції з міжнародною участю

6 жовтня 2026 р

Частина І

Редактор: Фатєєва Т.
Комп’ютерна верстка: Шуляк Н.

Підп. до друку 2026 р. Формат 60х84/16. Папір офсетний
Друк ксероксний. Ум. друк. арк. 4,82.
Обл.-вид. арк. 3,89. Тираж 2. Зам. №

Редакційно-видавничий відділ ВТЕІ ДТЕУ
21000, м. Вінниця, вул. Хмельницьке шосе, 25